
Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:1

Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Kyrkostyrelsens skrivelse om verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå präglas i år, liksom tidigare år, av hög tid för omställning i Svenska kyrkan och för den nationella nivån.

Skrivelsen beskriver verksamhetsinriktning och strategiska insatser utifrån kyrkomötets tidigare fastställda övergripande mål, samt de budgetramar som kyrkomötet har att ta ställning till.

Huvuddelen av den nationella nivåns budget innehåller åtaganden och verksamhetskostnader där antingen ansvaret är reglerat i kyrkoordningen eller så är arbetet på annat sätt av stor betydelse för Svenska kyrkan. Enbart en mindre del av budgeten utgör därför utrymme för särskilt prioriterade insatser.

Enligt 12 kap. 3 § kyrkoordningen ska kyrkostyrelsen verka för barnets bästa och göra barnkonsekvensanalyser inför beslut, vilket kyrkostyrelsen har genomfört under beredningsarbetet.

I årets skrivelse finns det tre bilagor: Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden (*bilaga 1*), Samverkan och digitalisering (*bilaga 2*) och Omvärldsbeskrivning (*bilaga 3*).

Innehåll

1 Evangelium i ord och handling	3
2 Den nationella nivåns uppdrag	4
3 Barnets perspektiv	4
4 Hög tid för omställning	5
5 Utmaningar i omvärlden	8
6 Målbilder och verksamhetsinriktning	10
6.1 Målbild 1.....	10
6.2 Målbild 2.....	14
6.3 Målbild 3.....	17
7 Ekonomi	20
7.1 Ekonomiska förutsättningar.....	20
7.2 Sammanfattning ekonomi.....	21
7.3 Resultaträkning.....	23
7.4 Kassaflödesbudget.....	27
7.5 Eget kapital och mål för eget kapital.....	27
7.6 Ändamålsbestämda medel.....	28
8 Ekonomisk plan per uppdrag	29
8.1 Ekonomisk plan per uppdrag med undernivåer.....	29
8.2 Utbetalningar till stift och församlingar.....	31
8.3 Sammanfattning ekonomi för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet.....	31
Bilaga 1 Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden	33
Bakgrund.....	33
Kapitalets ursprung samt reglering i kyrkoordningen.....	33
Kapitalets betydelse.....	34
Svenska kyrkans samlade kapital.....	36
Utmaningar i framtiden och storlek på kapitalet.....	37
Strategi för användning av avkastningen.....	39
Bilaga 2 Samverkan och digitalisering	40
Lägesrapport för kyrkostyrelsens färdplan.....	40
Sammanfattning av utredning om Svenska kyrkans ekonomiservice.....	40
Volymprocesser.....	42
Kvalitativa processer.....	43
Kyrkostyrelsens överväganden och förslag.....	44
Bilaga 3 Omvärldsbeskrivning	46
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll	60

Kyrkomötet beslutar att

1. fastställa inriktning för verksamheten på den nationella nivån,
2. fastställa kostnadsram för 2023 till 3 359 miljoner kronor,
3. medge planeringsram för 2024 till 3 408 miljoner kronor,
4. medge planeringsram för 2025 till 3 368 miljoner kronor,
5. ge kyrkostyrelsen i uppdrag att etablera Svenska kyrkans ekonomiservice.

1 Evangelium i ord och handling

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka där tron på evangeliet om Jesus Kristus är det som förenar och skapar gemenskap. Samtidigt rymmer denna gemenskap en mångfald av uttryck, tolkningar och livsval. Det är alla döptas uppgift att räcka evangelium genom ord och handling och ett särskilt ansvar vilar på de som vigts till tjänst, men också på de förtroendevalda som delar det gemensamma ansvaret. Tillsammans förkunnar vi budskapet om tro, hopp och kärlek; om förlåtelse, försoning och nåd, så att människor kan lära känna och följa Jesus Kristus och ta del av evangeliets tröst, livsmod och kraft.

Svenska kyrkan samverkar med andra kyrkor i världen och har en lång tradition av att delta i och bidra till den ekumeniska rörelsen och den världsvida kyrkan. Arbete för fred och tillit, internationell solidaritet och diakoni är uttryck för arbetet för Guds rike. Som kristna har vi ett ansvar för alla människor som skapade till Guds avbild, oavsett religionstillhörighet.

Hoppets evangelium

Efter Rysslands invasion av Ukraina har situationen i Europa förändrats. Det hänsynslösa anfallskrig som Ukraina utsatts för har tvingat människor att lämna sina hem och ta sin tillflykt till andra länder. Människors lidande och ett förändrat säkerhetsläge präglar vårt närområde. Parallellt är det även oroligt i andra delar av världen och många människor upplever naturkatastrofer, ofta orsakade av klimatförändringar.

Det svenska samhället har börjat återhämta sig efter den långdragna pandemin. Men flera är fortfarande sjuka och oro, ensamhet och sorg finns kvar. Näringsidkare, kulturarbetare och andra som mist sina försörjningsmöjligheter har haft stora bekymmer med efterverkningar. De som levde i redan utsatta situationer före pandemin har påverkats mest, inte minst i andra delar av världen och där människor fortfarande plågas av smittspridning.

I kristider kommer existentiella frågor upp till ytan. Den kristna tron visar på ett hopp som frigör handlingskraft och skapar mening och gemenskap, inte minst i tider av osäkerhet och missmod. Tron ger en utgångspunkt för att tolka och hantera det som händer.

Svenska kyrkans medverkan i det offentliga är en teologiskt motiverad tjänst i och till samhället och världen. Det är en del av vår gudstjänst och tjänst åt människor. I denna tid uppmärksammar vi särskilt gott förvaltarskap för hållbarhet och skapelsens återupprättelse.

En relevant och samverkande kyrka

Trossamfundens bidrag och verksamhet efterfrågas i samhället, inte minst diakoni och själavård. Svenska kyrkan har en rikstäckande närvaro och en bred kontaktyta genom

församlingarna. Avgörande för framtiden är att evangelium förkunnas i ord och handling så att den kristna tron får större utrymme i människors liv samt i kultur- och samhällssamtalet.

Den nationella nivån eftersträvar ett mer hållbart samhälle såväl andligt och existentiellt som ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Dessa hållbarhetsdimensioner integreras i verksamheten på nationell nivå när den planeras, genomförs och följs upp.

2 Den nationella nivåns uppdrag

Svenska kyrkans uppdrag uttrycks i kyrkoordningens beskrivning av församlingarnas syfte, ”Att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.” Evangeliet om Jesus Kristus är fundamentet för detta, gemensamt för hela den världsvida kyrkan.

Kyrkostyrelsens del i Svenska kyrkans bidrag till Guds mission innebär insatser som ska underlätta för de pastorala nivåerna och bidra till en långsiktigt hållbar kyrka. Den nationella nivån är en sammanhållande kraft i Svenska kyrkan och tar ansvar för trossamfundets gemensamma förutsättningar och utveckling och för gemensamma intressen och funktioner. Svenska kyrkans nationella nivå bidrar också i sin företrädarroll tillsammans med andra goda krafter i samhället till att skapa värde i det svenska samhället och globalt.

I denna skrivelse tydliggörs den nationella nivåns verksamhetsinriktning utifrån uppdrag i kyrkoordningen och de övergripande mål som tidigare fastställts av kyrkomötet. Genom fyra huvuduppdrag, utifrån kyrkoordningen, stödjer den nationella nivån arbetet i stift och församlingar för att åstadkomma önskad effekt. Uppdragen är nära sammankopplade och ömsesidigt förstärkande.

- ◆ Stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet (samtliga målbilder)
- ◆ Företräderskap (målbild 1 och 2)
- ◆ Stöd till god förvaltning (målbild 3)
- ◆ Inomkyrklig reglering (målbild 3).

3 Barnets perspektiv

Barn intar en särställning i kristen tro och behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet. Kyrkomötets beslut om att genomföra barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan i församlingar, stift och på den nationella nivån före avgörande beslut har gällt från den 1 januari 2013. Detta är ett uttryck för Svenska kyrkans prioritering och strävan att värna barnens livssituation. Barn och unga är viktiga för Svenska kyrkan här och nu, men de är också morgondagens vuxna i den kyrka som kyrkomötet och kyrkostyrelsen påverkar idag.

FN:s konvention om barnets rättigheter är inkorporerad i svensk lag. Av barnkonventionen framgår barns rätt till andlighet. Barnets perspektiv ska vara lika självklart som vuxnas perspektiv i allt kyrkan gör. Att ta hänsyn till barns särskilda behov är angeläget, samtidigt behöver barn ges möjlighet att bidra till kyrkans gemenskap. Barns sätt att se, uppleva och tänka om världen utvecklar och berikar kyrkans verksamhet. Det är därför en uppgift att bereda plats och ta tillvara barns och ungas perspektiv och erfarenheter i gudstjänster och övrigt församlingsliv.

Den nationella nivån fortsätter att stödja stift och församlingar i deras arbete för barns rättigheter och delaktighet. Kyrkostyrelsen har också genomfört en egen barnkonsekvensanalys i beredningsarbetet av denna skrivelse.

4 Hög tid för omställning

Hög tid för omställning i Svenska kyrkan

Alla stora hållbara förändringar tar tid att genomföra. Dagens förtroendevalda behöver därför ta ställning till de förutsättningar som Svenska kyrkan ska ha i framtiden, när dagens barn och unga är vuxna och har egna barn.

Minskade ekonomiska resurser i Svenska kyrkan gör att många församlingar kommer att behöva göra stora anpassningar de närmaste åren om inte intäkter genereras. Proportionerna i församlingars sammanlagda utgifter har förskjutits så att fastighets- och administrativa kostnader tar en allt större del av församlingarnas budget. Det finns församlingar som kommer att klara verksamheten ekonomiskt bra under flera år, men många församlingar tvingas redan nu att minska sin personal eller göra andra nedskärningar som påverkar arbetet med den grundläggande uppgiften.

Den långsiktiga prognosen pekar tydligt på lägre intäkter för Svenska kyrkan i framtiden. Situationen kräver därför en långsiktig omställning i hela Svenska kyrkan, ökad samverkan mellan stiftet och en ansvarsfull budgetering på den nationella nivån de närmaste åren. Svenska kyrkan i sin helhet behöver prioritera och utveckla nya arbetsformer, besluta om vad som bör bevaras, vad som bör lämnas och vad som behöver erövrats eller utvecklas för framtiden.

Ansvar för att använda medlemsintäkter väl

Svenska kyrkan har 5,6 miljoner medlemmar vilket innebär 53,9 procent av befolkningen. Svenska kyrkan når ett stort antal människor, men även om antalet inträden har ökat sjunker det totala antalet medlemmar fortfarande. Svenska kyrkans förmåga att motivera medlemskap kommer att ha avgörande betydelse för framtiden. Likaså är frågan om Svenska kyrkans tillgänglighet samt gudstjänst- och verksamhetsformer av stor vikt. När människor får en tydligare bild av vad Svenska kyrkan är och gör och upplever kyrkan meningsfull vill fler stanna kvar som medlemmar. Det gäller unga som äldre.

Svenska kyrkan har på samtliga nivåer ett ansvar att förvalta intäkter från medlemmarna väl. Eftersom den långsiktiga prognosen för Svenska kyrkans framtida ekonomi är tydlig och alarmerande, är det nödvändigt att arbetet för en ansvarsfull kostnadsanpassning prioriteras på samtliga nivåer inom Svenska kyrkan, så att församlingarnas resurser i första hand används till församlingens grunduppdrag: fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Det är angeläget att församlingarnas medarbetare har tillräckliga resurser för att kunna lägga sin tid på att människor ska lära känna och följa Jesus Kristus och få ta del av evangeliets tröst, livsmod och kraft och genom olika insatser bidra till ett gott samhälle. Ett sviktande medlemsunderlag med minskade intäkter ställer således högre krav på resursplanering och samverkan.

Arbetet för att få en ekonomi i balans är fortsatt av stor vikt för att anpassa ekonomin till kommande lägre ekonomiska ramar samt för att skapa resurser för prioriterade områden och strategiska insatser som kommer att behövas framöver. För att den nationella nivån ska kunna uppnå en ekonomi i balans till år 2025 som planerat, och samtidigt bidra till prioriterade strategiska insatser, innebär detta fortsatt fokus på att sänka kostnader inom all verksamhet. Tidigare bedömningar var att kostnadsnivån måste sänkas med 100–200 miljoner kronor för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Till 2025 har kostnadsnivån sänkts och intäkterna har ökat, samtidigt som kyrkunderhållsbidraget redovisas i enlighet med kyrkomötesbeslutet 2016 vilket gör att budgeten för 2025 är i balans. Med den situation som råder i omvärlden och framför allt

Europa finns det en stor risk för att de ekonomiska förutsättningarna försämras. Arbetet för att sänka kostnadsnivåerna måste fortsätta. För att *behålla* en ekonomi i balans krävs fortsatta årliga effektiviseringar om 2,5 procent eller mer beroende på hur hög inflationen blir framöver. För att kunna rymma eventuella tillkommande kostnader för väsentliga satsningar, som till exempel etapp två i färdplan för klimatet, behöver kyrkostyrelsen fortsatt arbeta med prioriteringar och finansieringsfrågor de kommande åren.

Ökad krismedvetenhet och ökad samverkan

Kyrkostyrelsen har under några år presenterat fakta och behovet av kraftfulla åtgärder, bland annat i tidigare skrivelser till kyrkomötet. Krismedvetenheten har också fått genomslag. Intresset för gemensamma it-lösningar och administrativa system samt digitala redskap som stöd i kärnverksamheten, visar att det nu finns ökad förståelse för de åtgärder och samverkansförslag som initierats och diskuterats bland förtroendevalda och tjänstepersoner.

Flera stiftskanslier samverkar redan med goda resultat inom flera områden i främjandeuppdraget. Några stift planerar och genomför tillsammans utbildningar samt delar på kostnaden av medarbetare inom vissa verksamhetsområden. Då frågan om ökad samverkan blir alltmer central för stiftskanslierna, av både ekonomiska skäl och för tillgången av aktuell kompetens, finns det anledning för kyrkostyrelsen att understödja detta.

För att öka tilliten och säkra att kommunikation når till församlingar behöver samverkan mellan nationell nivå och stift samt kommunikationen mellan stift och församlingar förbättras så att viktig saklig information når berörda.

Kyrkomötet ställde sig förra året bakom kyrkostyrelsens uppfattning att Svenska kyrkan ska ha ett eget kapital som en gemensam resurs. Den avkastning som kapitalet på den nationella nivån ger ska användas till stöd för församlingar och är en beredskap för oförutsedda händelser. Exempelvis är avkastningen från kapitalet avgörande för finansiering av kyrkunderhållsbidraget och för att täcka underskottet i utjämnings-systemet samt för att möjliggöra strategiska insatser i Svenska kyrkans verksamhet. Kyrkomötet ansåg i likhet med kyrkostyrelsen att det var angeläget att ha en buffert på 10 miljarder kronor vid utgången av 2021, för att säkra stöd till församlingar och pastorat i tider av nya förutsättningar och behov.

Omställning på nationell nivå

Översyn och effektiviseringar görs kontinuerligt på den nationella nivån, men antalet uppdrag ökar varje år. Den nationella nivåns uppdrag har förändrats påtagligt de senaste tjugo åren genom beslut i kyrkomötet. Genom årligen tillkommande kyrkomötesbeslut om nya åtaganden har kyrkostyrelsens ansvar successivt ökat.

I en genomgång av de uppdrag som kyrkostyrelsen fått av kyrkomötet under åren 2000–2018 låg genomsnittet på 13 nya uppdrag varje år, utöver de insatser som presenterats i skrivelser och som fastställts av kyrkomötet samt andra uppdrag som faller på kyrkostyrelsen mellan kyrkomötena. Flera av dessa kyrkomötesuppdrag sträcker sig över flera år på grund av sin komplexitet. Även om ett uppdrag i formell mening kan slutredovisas till kyrkomötet kan uppdraget medföra fortsatta åtaganden eller innebära permanent handläggning på kyrkokansliet. Kravet på att kostnader inte får öka på nationell nivå är omöjligt att förena med den mängd uppdrag som kyrkostyrelsen redan har och de nya som tillkommer och som kyrkomötet i vissa fall beslutar ska hanteras skyndsamt.

Kyrkostyrelsen bedömer därför att de nya uppdrag som tillkom efter beslut i 2021 års kyrkomöte kommer att innebära bortprioritering av andra insatser till stöd för stiftens eftersom det inte går att tillföra nya uppdrag till nationell nivå, parallellt med minskande personalresurser och krav om en ekonomi i balans.

Den långsiktiga ekonomiska utvecklingen ställer således krav på ställningstaganden i kyrkomötet som möjliggör att den nationella nivån ska kunna fortsätta att vara en stödjande och sammanhållande kraft i trossamfundet.

Ett långsiktigt hållbart kyrkokansli

Det finns behov av att renodla uppdraget för den nationella nivån och i samarbete med stiftens identifiera vilka uppgifter som bör vara ett ansvar för den nationella nivån i framtiden. Ett sådant utvecklingsarbete pågår i den beredande dialog som kyrkostyrelsens arbetsutskott för med stiftsstyrelsernas presidier. Kyrkomötet kommer att inom planeringsperioden få underlag för beslut. Inriktningen är att den verksamhet som endast kan eller som bäst görs på ett ställe i Svenska kyrkan ska prioriteras till den nationella nivån medan stöd till den grundläggande uppgiften huvudsakligen bör hanteras av stiftens.

Den bredd av sakfrågor inom vilka kyrkostyrelsen idag ger stöd i stiftens främjandeuppdrag behöver minska i samverkan med stiftens. En organisation på kyrkokansliet med kvalificerade generalister kommer att möjliggöra en mindre kanslibemanning. Det handlar exempelvis om teologer som har förtrogenhet med samhällsfrågor, samhällsvetare som har förtrogenhet med Svenska kyrkan eller medarbetare med projektledarkunskap. Verksamhetsområden kan variera över tid och särskilt sakkunniga bör i framtiden utgöra tillfällig kompetens för tidsbegränsade uppdrag och utredningar. Det kommer på sikt att finnas ett begränsat antal specialister för att fortsatt säkra kompetens inom kärnområden.

Ekonomi-, personal- och andra stödfunktioner kommer även fortsatt att minskas stegvis när verksamhet och bemanning minskar på kyrkokansliet, likaså kommunikationsinsatser kopplat till en del frågor. Inom exempelvis rättsområdet kan även det löpande arbetet med förenkling av regelverk och handlägningsrutiner leda till effektivisering som i förlängningen successivt minskar behovet av personella resurser.

Större utredningar för framtidens kyrka

Dagens barn och unga som kommer att vara samhällets beslutsfattare i framtiden kommer med stor sannolikhet att ha en svagare relation till Svenska kyrkan än vad dagens beslutsfattare har. De grundläggande lagar och ekonomiska bidrag från staten som understödjer Svenska kyrkans verksamhet är inte självklara för all framtid. De utmaningar avseende förutsättningar för Svenska kyrkan som kan tillkomma genom statliga beslut behöver Svenska kyrkan reflektera över redan idag.

Kyrkostyrelsen bedömer att ett ansvarsfullt agerande för framtidens kyrka kräver genomtänkta insatser i närtid, så att Svenska kyrkan även fortsättningsvis kan vara en relevant, samverkande och öppen folkkyrka som räcker evangelium i ord och handling.

Därför behövs faktaunderlag för väl avvägda beslut inom några större strukturella inomkyrkliga områden, vilket också 2021 års kyrkomöte ställde sig bakom. Kyrkostyrelsen ser behov av att, med stöd i ett fördjupat underlag från en utredning, överväga hur en utökad stiftssamverkan i främjandeuppdraget kan se ut långsiktigt och överlämna frågan till kyrkomötet för beslut. Kyrkostyrelsen avser att tillsätta utredningen under hösten 2022.

Kyrkostyrelsen ser också behov av att säkra och utveckla den demokratiska styrningen för framtiden, vilket inleds under 2023 för att under 2024 utreda hur den kan tryggas och upprätthållas till en lägre kostnad än idag. Exempelvis är en ökad digitalisering av kyrkovalet 2025 inte bara en anpassning till den digitala utvecklingen i resten av samhället, utan bedöms även frigöra betydande personella resurser på stiftsnivån. Det kommer att innebära en initial utvecklingskostnad för den nationella nivån, men på sikt innebär detta en ekonomisk besparing för Svenska kyrkan som helhet. Det går även att sänka kostnader, med bibehållen demokrati, inom andra delar av den demokratiska strukturen. Kyrkostyrelsen föreslår även att kyrkomötet överväger förändringar av sitt format som tar hänsyn till både demokratiska och ekonomiska aspekter.

Kyrkostyrelsen avser också att bearbeta former för samarbete inom kapitalförvaltning, till exempel gemensamma upphandlingar av finansiella instrument, granskning och uppföljning, i syfte att sänka kostnadsnivån och säkerställa hållbara placeringar. Kyrkostyrelsen kommer att under den kommande planeringsperioden initiera och igångsätta ett antal större utredningar enligt ovan. Kyrkostyrelsen har därefter för avsikt att om några år, med stöd från överväganden i dessa utredningar, överlämna ett antal genomarbetade beslutsförslag till kyrkomötet för en långsiktigt hållbar kyrka.

5 Utmaningar i omvärlden

Den årligt återkommande omvärldsbeskrivningen som presenteras i bilaga 3, lyfter samhällsförändringar och utmaningar och ligger till grund för kyrkostyrelsens beredning av verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå. Här följer några av de verksamhetsnära utmaningar kyrkostyrelsen har identifierat och fäst stor uppmärksamhet vid i beredningen av denna skrivelse, och även till stor del i tidigare års skrivelser.

Människor på flykt och ett försämrat säkerhetsläge

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har orsakat en humanitär katastrof och invasionen har orsakat ett mycket spänt säkerhetsläge. Konsekvenserna av Rysslands agerande är långtgående och oöverblickbara och den europeiska säkerhetsordningen är hotad.

Redan före Rysslands angrepp mot Ukraina befann sig nästan 83 miljoner människor på flykt i världen, fler än någonsin och en fördubbling på tio år. En liten del av dessa människor har tagit sin tillflykt till Sverige.

En förutsättning för ett stabilt och jämlikt samhälle är att integrationen lyckas, oavsett om flyktingar stannar kortare eller längre tid. Civilsamhället kommer att spela en viktig roll vad gäller bemötande av människor på flykt och för den civila beredskapen och totalförsvaret som behöver förstärkas med anledning av det försämrade säkerhetsläget.

Växande humanitära behov

Pandemin kommer att påverka människors vardag under många år framöver i hela världen. Den försätter människor i länder som saknar sociala trygghetssystem i extrem fattigdom, hunger och misär. Dessutom har den inneburit ett bakslag för genusrättvisa, hälsa och fattigdomsbekämpning.

Den extrema hungern i världen har ökat igen, efter att ha minskat under många år. Denna gång orsakad av pandemin och effekter av klimatförändringar. Act Svenska kyrkan samverkar med andra trossamfund, kyrkliga organisationer och civilsamhällesorganisationer för att möta de ökade behoven.

Klimatförändringar

De globala eskalerande klimatförändringarna är en realitet och de allra fattigaste drabbas först och hårdast. I den senaste klimatrapporten från FN:s organ för klimatforskning, IPCC, konstateras att om klimatförändringarna ska stoppas måste kraftiga åtgärder ske omedelbart. I rapporten konstateras att om jordens uppvärmning inte ska överstiga 1,5 grad måste växthusgasutsläppen nå toppen senast 2025 och sedan reduceras med minst 43 procent före 2030. Klimatexperter menar dessutom att rapporten underskattar riskerna och om vi inte genast minskar utsläppen är en begränsning av global uppvärmning utom räckhåll.

Det krävs därför omedelbara och ambitiösa åtgärder av samtliga aktörer i världen för minskade utsläpp av växthusgaser. För Svenska kyrkan måste detta ske under denna mandatperiod.

Växande hot mot demokratin

En tillbakagång pågår i världen gällande demokratiska rättigheter. Påtryckningar, hot och attacker mot oppositionella och civilsamhällets organisationer är vanligt i många länder. Även hårdare restriktioner för massmedia. Religionsfrihetens villkor försämras. Kristna och andra religionsutövare är utsatta och förföljda på många platser i världen.

Genom sociala medieplattformar har desinformation och propaganda etablerats i det offentliga samtalet och populistiska, auktoritära och antidemokratiska krafter har vuxit sig starka. Det pågår ett aktivt undergrävande av tilltron till vetenskap och saklig journalistik. Missnöje paketeras i ett främlingsfientligt, rasistiskt, klimatförnekande och konspiratoriskt språkbruk och polariseringen växer.

Fördjupade klyftor och ökad segregation

Den globala ekonomiska tillväxten är ojämnt fördelad mellan och inom länder, även i Sverige. Arbetslösheten har ökat i spåren av pandemin även om skillnaden är stor mellan olika branscher. Det finns även utmaningar som kompetensbrist inom vissa verksamhetsområden. Särskilt unga och utrikesfödda drabbas när arbetsmarknaden försämras. Hushållens ekonomi påverkas och välfärden är satt under ekonomisk press. Det finns en samhällsutmaning med fördjupade klyftor och ökad segregation mellan olika socioekonomiska grupper, etniska grupper, generationer och regioner.

Den psykiska ohälsan ökar

Allt fler människor drabbas av psykisk ohälsa, särskilt unga. Ofrivillig ensamhet, oro över ekonomin, stress och depression ökar i pandemins spår. Löneutveckling, tillväxt och konsumtion garanterar inte livsmening och välbefinnande. Gemenskap och sammanhang har avgörande betydelse. Unga som varken arbetar eller studerar är en särskild riskgrupp. Svenska kyrkans diakonala arbete är efterfrågat, exempelvis stöd till äldre, samtalsgrupp för den som mist en nära anhörig, lägerverksamhet för barn och unga och stöd till unga vuxna som kommit till Sverige som flyktingar.

Förnyat intresse för religiösa och existentiella frågor

Sverige är idag ett land där det finns många religioner och många troende människor. De nordiska länderna räknas till världens mest sekulariserade, samtidigt som en stor andel av befolkningen tillhör de lutherska folkkyrkorna. Genom de kyrkliga handlingarna, diakonin och kyrkans kultur- och musikliv är kontaktytan med befolkningen som helhet fortsatt stor, men människors relation till Svenska kyrkan försvagas. Pandemin

har bidragit till att dop- och konfirmationssed försvagats ytterligare då kyrkliga handlingar har varit svåra att genomföra.

Antalet deltagare i fysiska gudstjänster sjunker, speciellt vid huvudgudstjänster. I spåren av pandemin har gudstjänstdeltagandet förändrats och många församlingar har lyckats nå ut till nya grupper av människor när gudstjänster, andakter och bön digitaliserats.

Förtrogenhet med kristen tro, psalmer och tradition minskar i Sverige. Allt fler människor, många unga, saknar förståelsen av kristna symboler och bildspråk. Likaså sammanhang där de kristna berättelserna tolkas. Samtidigt finns ett ökat intresse för andlighet och tillvarons existentiella dimensioner. Kriser, som pandemin, aktualiserar frågor som rör livets bräcklighet, social rättvisa och ansvar, människovärde och livets mening.

Ökad digitalisering

En av samhällsutmaningarna är den ökade digitaliseringen. Också för Svenska kyrkans har pandemin inneburit ett digitalt språng. Digitalisering är både en utmaning och en möjlighet för hela samhället, en utveckling där Svenska kyrkan inte kan gå sina egna vägar.

Förtrogenhet med digitala miljöer behöver förstärkas i flera församlingar, inte minst för att kunna möta barn och unga där de befinner sig. Användningen av digitala verktyg förenklar samverkan både internt och externt och möjligheten att utbyta erfarenheter med kollegor från andra stift och församlingar blir smidigare. Samtidigt finns ett digitalt utanförskap hos människor som av olika skäl inte följer med teknikutvecklingen som kyrkan måste förhålla sig till utifrån sitt uppdrag.

6 Målbilder och verksamhetsinriktning

Kyrkomötet 2018 fastställde tre övergripande målbilder som styr den nationella nivåns verksamhetsplanering. Dessa fastställdes mot bakgrund av den nationella nivåns uppdrag enligt kyrkoordningen, utmaningar i omvärlden samt verksamhetsnära utmaningar som Svenska kyrkan har att relatera till. Nedan framgår verksamhetsinriktning och större strategiska insatser under den närmaste treårsperioden utifrån de fastställda målen.

6.1 Målbild 1

År 2030 har vi stärkt förmågan att bidra till ett församlingsliv som möter samtidens utmaningar.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet* och *Företräderskap*.

Den nationella nivån stödjer stiftens arbete för utveckling av församlingslivet och för att underlätta arbetet för församlingar och pastorat.

Kyrkostyrelsen och samtliga stiftsstyrelser för gemensamma samtal, främst genom sina respektive arbetsutskott och presidier. Dialogen utgör ett rådgivande forum till kyrkostyrelsens arbete och beredning till kyrkomötet. En kontinuerlig dialog med stiftet om den nationella nivåns prioriteringar bland olika stödinsatser till stiftet och till församlingarnas grundläggande uppdrag är en förutsättning för utvecklingsarbete mot en hållbar kyrka. Kyrkostyrelsen avser att stärka stiftsdialogen på förtroendemannanivå utifrån resultaten i den utvärdering som genomfördes av presidieöverläggningar

hösten 2021 samt arbeta vidare med stiftens i fråga om vilka insatser den nationella nivån bör prioritera på sikt och vilka insatser som stiftens kan bära.

Stiftsstyrelserna har i dialogen hittills särskilt betonat vikten av kontinuerlig forskning och omvärldsanalys, och därför fortsätter den nationella nivån att bidra med bland annat fortsatta prognoser och analyser vad gäller medlemsutveckling, kollektorer och ekonomi samt verksamhetsstatistik. Likaså görs särskilda kvalitativa forskningsstudier och undersökningar inom verksamhetsnära områden. Samverkan och digitalisering är ett viktigt perspektiv i utvecklingsarbetet inom samtliga verksamhetsområden, likaså kommunikation.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Social hållbarhet

Det fleråriga programmet *Social hållbarhet – fokus tillit och demokrati* pågår till och med slutet av år 2023 och involverar tolv stift som genomför metod- och kompetensutveckling för bättre integration och mindre utanförskap på grund av bland annat arbetslöshet. Frågor såsom mångfald och tillgänglighet är centrala för församlingarnas förmåga att fullgöra sitt uppdrag utifrån ett rättighetsperspektiv samt att arbeta med barnets bästa i fokus måste säkras. Kyrkostyrelsen valde även att stödja programmet för att stärka samverkan och etablera nya arbetssätt i främjandearbetet. Fortsatta ansträngningar kommer att göras i samarbete med stiftens för att i större omfattning få del av offentliga medel och andra externa medel till kyrkans verksamhet.

Svenska kyrkan är en erkänd part i samhället på samtliga nivåer, genom diakoni och själavård i samverkan med andra samhällsaktörer, i begravningsverksamhet samt i krissituationer. Samhällstjänsten Jourhavande präst är angelägen i en tid när många människor kämpar med psykisk ohälsa. Den nationella nivån samordnar och stödjer kontinuerligt dessa verksamheter.

Försoningsprocess med det samiska folket

En officiell ursäkt framfördes till det samiska folket under 2021 års kyrkomöte för de oförrätter som begåtts i historien. För att en försoning med det samiska folket ska bli möjlig behöver Svenska kyrkan bidra aktivt till upprättelse. Efter en remissomgång i stiftens har kyrkostyrelsen beslutat om åtta åtaganden som utgångspunkt och övergripande mål för utvecklingen av det samiska arbetet i Svenska kyrkan de kommande tio åren. Åtagandena är:

- Förkunna evangelium på samiska och på ett för samer kulturellt relevant sätt med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition.
- Synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan.
- Bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet.
- Öka kunskapen och medvetenheten om kyrkans historiska relationer och övergrepp mot samerna och konsekvenserna av detta.
- Öka kunskapen om och respekten för urfolksrättens principer inom Svenska kyrkan och i samhället.
- Öka samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan.
- Stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling.
- Främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv.

Kompetensförsörjning

Medarbetarförsörjning är central för verksamheten. Svenska kyrkan behöver därför säkra framtidens kompetensförsörjning och även attrahera medarbetare inom andra professioner än de som utbildas vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut, bland annat genom att vara en god arbetsgivare. Det behövs ökad kunskap om den bredd av kompetenta medarbetare och yrkeskategorier som kan verka i och utföra kyrkans uppdrag i ett samhälle i förändring. Att Svenska kyrkan på längre sikt får en del av sin kompetensförsörjning fortsatt tillgodosedd genom statligt finansierad grundutbildning är angeläget.

Den nationella nivån stödjer flera projekt för att öka intresset för kyrkomusikeryrket och öka söktrycket till landets kyrkomusikerutbildningar. Insatserna under planeringsperioden riktar sig till såväl barn och unga som till den som vill byta yrke mitt i livet samt till kyrkomusiker i andra länder som kan tänka sig att flytta till Sverige

Svenska kyrkans utbildningsinstitut genomför successiva utvärderingar av utbildningsprogrammen för kontinuerlig utveckling av arbetssätt med fokus på didaktisk metodik och pedagogisk planering. Även den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildningen kommer att ses över efter samråd med stiftet. Dessutom pågår en utredning av prästutbildningen vars resultat kommer att redovisas i slutet av 2022.

En hållbar utlandskyrka

Svenska kyrkans församlingar i utlandet vänder sig till människor med svenskspråkig identitet som bor eller vistas utomlands. Där firas gudstjänst, förrättas dop och vigsel och erbjuds samtal. Där bedrivs också barn-, ungdoms- och körsångsverksamhet. Medarbetarna arbetar i samverkan med svenska utlandsmyndigheter och själavårdande kontakter utgör ett stöd, inte minst till frihetsberövade svenskar.

Kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet arbetar med inriktningen att församlingarna ska bli mer självbärande och att kyrkoråden ska ta eget ansvar för verksamhet, lokaler, personal och ekonomi. Utlandsförsamlingarna verkar ofta eklektiskt och kommer att få stöd för utökad samverkan. När församlingen inte har möjlighet att vara arbetsgivare, kan avtal skrivas med en systerkyrka lokalt som går in i uppdraget.

Den juridiska genomgång som genomförts i utlandsförsamlingarna ska säkerställa att verksamhet bedrivs i ändamålsenliga former och i enlighet med gällande reglering i respektive land. Tillsammans med de verksamhetsutredningar som snart är slutförda, utgör detta ett underlag för beslut för en långsiktigt hållbar organisation för Svenska kyrkan i utlandet.

En närvarande och synlig kyrka

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i Svenska kyrkans församlingar. Kyrkomötet valde undervisning och lärande som tema för 2019 års kyrkomöte och antog ett uttalande för att stärka engagemanget ytterligare. Det överlämnades till stiftens biskopar i form av en budkavle.

I uttalandet framgick att evangeliet ska komma till uttryck i alla de möten som sker, i det individuella mötet i den lokala församlingen, i möten på andra arenor och i det digitala material som finns på nätet. Människor ska livet igenom påminnas om den identitet och frihet som dopet ger. Att den kraft som finns i tron är en möjlighet i brottningen med de existentiella frågorna som varje människa ställs inför och är av betydelse för hela samhället.

De konkreta verktyg som kyrkostyrelsen utarbetat för undervisning och lärande de senaste åren, i samarbete med stift och församlingar, finns nu tillgängliga att använda.

Det är angeläget att vårda relationen med Svenska kyrkans medlemmar. Parallellt behövs insatser för att nå nya medlemmar samt få personer som lämnat Svenska kyrkan att återinträda. Det är av stor vikt att väcka nyfikenhet, skapa förtroende och bygga kunskap om Svenska kyrkan och stödja församlingarnas kommunikation med en bredare allmänhet. Fler behöver exempelvis känna till Svenska kyrkans arbete vid sorg och kris och få kännedom om hur kyrkan kan bryta ensamhet.

Flera församlingar sänder idag gudstjänster live på sina lokala webbsidor och församlingar finns på sociala medier. Men en färsk undersökning visar att man sällan når utanför den krets man normalt har kontakt med. Konton på sociala medier är oftast små och få insatser görs för att nå fler människor. Enbart hälften av församlingarna i undersökningen har en kommunikatör på heltid, vilket leder till brist på kompetens och resurser. 80 procent av församlingarna önskar ett ökat stöd för bred kommunikation från den nationella nivån.

Många församlingar saknar förutsättningar för strategiskt kommunikationsarbete vilket gör att många människor inte känner till vad Svenska kyrkan är och gör. Kyrkostyrelsen planerar därför att under mandatperioden, i samarbete med stiftet, genomföra en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser för att öka Svenska kyrkans synlighet som kyrka. Genom att berätta om vad kyrkan är och gör och komplettera församlingarnas lokala kommunikationsarbete ökar församlingarnas möjlighet att bygga relation till fler människor. Likaså stödjer detta församlingarnas förmåga att vara en röst i samhället och balansera de bilder av Svenska kyrkan, inte sällan felaktiga, som framställs i media. Kyrkostyrelsen avsätter 20, 15 och 10 miljoner kronor för åren 2023–2025.

Hur väl en ung människa känner till Svenska kyrkans samhällsengagemang och möjligheten till ideellt engagemang och gemenskap i Svenska kyrkans församlingar, kan påverka både viljan att stanna kvar som medlem och viljan att döpa sina barn i framtiden. Om den digitala kommunikationen stärks ökar tillgängligheten inte minst för den yngre generationen. Den nationella nivån behöver särskilt stödja stift och församlingar för att nå den snabbt växande grupp av människor, inte minst barn och unga, som saknar upparbetad eller nära relation till kyrkan.

Svenska kyrkans närvaro och synlighet som kyrka kan även påverka engagemanget för Act Svenska kyrkans verksamhet positivt samt stärka kompetensförsörjningen i Svenska kyrkan.

Kyrkostyrelsen har på längre sikt för avsikt att studera genomslaget och konsekvenserna av programmet för lärande och undervisning som kyrkostyrelsen initierade för några år sedan. Programmet börjar få fäste i stiftet, men kan och behöver få ökad betydelse i församlingarna.

När det gäller Svenska kyrkans psalmskatt finns utmaningar av tillgänglighetskaraktär för kyrkostyrelsen att lösa. Dessa handlar om rättighetsfrågor och hur en långsiktig tillgänglighet ska se ut för i framtiden. Detta arbete kommer att pågå de närmaste tio åren.

6.2 Målbild 2

År 2030 finns ett stärkt engagemang i Svenska kyrkan för ett hållbart samhälle i Sverige och i världen.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Företräderskap* och *Stöd till stiftet för utveckling av församlinglivet*.

Alla människor är skapade till Guds avbild med rättigheter och behov av delaktighet. Kyrkostyrelsen tar tillsammans med ärkebiskopen och övriga biskopar ansvar för Svenska kyrkans företräderskap och deltar i samhällssamtalet inom flera områden, bland annat om existentiell hälsa och andlighet. Kyrkostyrelsen ansvarar för samtal med regering, myndigheter och internationella organ genom bland annat medverkan i statliga utredningar, remissvar samt genom nationell och internationell samverkan med andra civilsamhällesorganisationer.

Svenska kyrkan är genom sina företrädare, sina många medlemmar och breda verksamhet en betydelsefull aktör i civilsamhället och en profetisk röst i det offentliga samtalet och kan därför påverka beslutsfattare för en hållbar samhällsutveckling och hur Sveriges roll i världen bör utformas. Ett teologiskt grundat och motiverat företräderskap behöver stärkas utifrån de fyra hållbarhetsdimensionerna och trossamfundets förutsättningar och en konkret dialog med regering, myndigheter och andra samhällsaktörer fördjupas.

Kyrkostyrelsen har också ansvar att företräda trossamfundet gentemot samhällets beslutsfattare i för trossamfundet centrala och prioriterade förutsättningsfrågor.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Ekumenik och interreligiös dialog

Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och har en kallelse till kyrkans enhet, mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition, som det uttrycks i kyrkoordningen.

Några av de stora samhällsutmaningarna är de klyftor som finns mellan olika grupper av människor i samhället idag och ett växande hot mot demokratin. Religionsdialog utgör en förutsättning för ökad integration. Kyrkostyrelsen arbetar i partnerskap med andra trossamfund, europeiska och globala ekumeniska organisationer och allianser samt med andra samarbetspartner för tro, mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati, religionsfrihet och fred. Samarbetet för att stödja människor på flykt är av stor betydelse, både genom konkret stöd till de människor som lever i utsatthet och genom att vara en gemensam stark röst i opinionsbildning och lyfta frågor internationellt samt påverka beslutsfattare.

Svenska kyrkan ser behov av att tillsammans med de lutherska kyrkorna i Skandinavien reformera de ekumeniska organisationernas struktur, arbetssätt, programverksamhet och finansiering på kort och lång sikt, för en ändamålsenlig och hållbar samverkan i framtiden. Kyrkostyrelsen kommer att under planeringsperioden överväga hur de ekonomiska anslagen till partnerorganisationer i den ekumeniska rörelsen och de lutherska minoritetskyrkorna i Sverige kan sänkas.

Under 2023 genomförs både Lutherska världsförbundets generalförsamling och Europeiska kyrkokonferensens generalförsamling vid två olika tillfällen, och kommande år 2024 genomför ACT-alliansen sin globala generalförsamling. Vidare planeras tillsammans med Kyrkornas världsråd och Sveriges kristna råd för ett högtidligt hållande 2025 av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925. År 2025 är det även 1 700

Internationell mission och diakoni

Det internationella långsiktiga utvecklingssamarbetet och de humanitära insatserna inom Act Svenska kyrkan ska fortsätta att utvecklas och bidra till att människor själva får makt att forma sina liv och skapa en hållbar utveckling. Den internationella verksamheten genomförs i land- och regionprogram, humanitära program samt i program för global policydialog. Act Svenska kyrkan arbetar alltid tillsammans med lokala, regionala eller internationella aktörer, vilket är en förutsättning för miljöanpassad kunskap, relevans och måluppfyllelse i programmen. Den tematiska profilen kommer fortsatt att vara genusrättvisa, teologisk utbildning, religiösa aktörers betydelse i utvecklingssamarbetet samt lokalbaserat psykosocialt stöd i det humanitära arbetet.

Det minskade demokratiska utrymmet i många programländer märks genom att det påverkar partnerorganisationers möjligheter att verka. Även de hot som många civilsamhällesorganisationer utsätts för är djupt oroande. Act Svenska kyrkan stödjer de partner som är utsatta genom att lyfta fram fakta och bedriva opinionsbildning internationellt, samt genom att ge stöd till de demokratiska organisationer som verkar i dessa miljöer.

Närvaron av utsända lokala medarbetare kommer att öka i programländerna, om inte pandemin som fortfarande pågår i andra delar av världen eller andra faktorer försvårar möjligheten. Närvaro av utsända medarbetare i programländer och regioner har stor betydelse för dialog och samarbete med aktuella partner och för att utveckla och följa upp verksamheten. Det gör det också möjligt att i nära kontakt med ambassader och andra givare nå den finansiering som finns lokalt och regionalt. Närvaron av medarbetare på plats bidrar även till kommunikation, inspiration och engagemang i Sverige. Parallellt kommer antalet anställda i den internationella verksamheten på kyrkokansliet i Sverige att minska.

Med mer personal lokalt i programländer och ett minskat resande från programansvariga som arbetar i Sverige kommer klimatavtrycket på sikt också att kunna minska, vilket är en målsättning för verksamheten under perioden. Den digitala utvecklingen har påskyndats under pandemin och delar av arbetet kommer även framöver att genomföras mer digitalt. Detta gäller exempelvis möten och seminarier, såväl i Sverige som internationellt.

För att även i fortsättningen kunna genomföra internationell mission och diakoni sker fortsatt satsning på att öka kännedom om Act Svenska kyrkans arbete. Act Svenska kyrkan fortsätter att verka för ökad institutionell finansiering och för fortsatt engagemang och insamling till den internationella verksamheten.

Under 2022 ville regeringen finansiera en del av mottagandet av skyddsökande från Ukraina genom att göra avräkningar från biståndsbudgeten på drygt 9 miljarder kronor, vilket skulle leda till en 39-procentig neddragning av redan beslutade anslag till Act Svenska kyrkan. Efter samlade påtryckningar från biståndsorganisationer i Sverige blir avräkningen 10 procent. Neddragningen kommer att drabba de människor som lever i de mest utsatta situationerna i världen, samtidigt som Rysslands anfallskrig mot Ukraina riskerar att orsaka ytterligare hunger och svält genom att leveranser av livsmedel minskar från dessa länder. Den utveckling i världen som bidrar till att människor tvingas fly är oviss och orosmolnen inför framtiden hopar sig. Kyrkostyrelsen menar att Svenska kyrkan måste agera ansvarsfullt och i solidaritet med Svenska kyrkans samverkanspartner upprätthålla de planerade projektstöd och pro-

gram som redan pågår samt de humanitära insatser som ACT-alliansen bedriver. Därför föreslår kyrkostyrelsen att 45 miljoner kronor per år under 2023 och 2024 ställs till kyrkostyrelsens förfogande för att kunna användas inom Act Svenska kyrkan om annan finansiering saknas.

Färdplan för klimatet

Det övergripande målet med *Färdplan för klimatet* är att hela Svenska kyrkan ska vara klimatneutral år 2030 och inte bidra till den globala uppvärmningen. De ekonomiska medel som kyrkostyrelsen hittills anslagit, fördelat och som nu används i stift och församlingar innebär ett stöd för personella resurser och ett finansiellt stöd för projekt inom färdplanens områden, exempelvis produktion av förnybar el, minskade transporter och resor, investeringar samt skog- och markförvaltning.

För att uppnå effektmålet till 2030 är en minskning av Svenska kyrkans egna utsläpp av största vikt framåt. Det gäller särskilt utfasning av fossila bränslen, inte bara i byggnader och krematorier utan även när det gäller resor och transporter.

Arbetet med första etappen av Svenska kyrkans färdplan pågår till och med 2023. Under 2022 bereds målen för etapp två som planeras pågå under åren 2024–2027. Beredningen sker med bred delaktighet från stiftens medarbetare och förtroendevalda för att dra nytta av den samlade kompetensen. Behoven under etapp två kommer främst att vara riktade insatser så att det som utvecklats under första etappen sprids och kommer till nytta. Men det är också värdefullt med utrymme för ytterligare utveckling i den fortsatta färden mot kunskap, klimatneutralitet och klimaträttvisa. Samordning av insatser och samverkan mellan stiftet har varit framgångsfaktorer under första etappen och fortsatt samordning och samverkan förutsätts leda till fortsatt utväxling av insatserna i nästa fas. Konsekvenser för verksamheten med eventuella resursförstärkningar kommer att redovisas inom ramen för kommande skrivelser om verksamhet och ekonomi.

Svenska kyrkan i civilförsvaret

Svenska kyrkan har en grundförmåga i krisberedskap genom sitt dagliga arbete och har flera tydligt utpekade lagstadgade ansvar i det svenska totalförsvaret och ansvar och roller av annan karaktär knutna till kyrkans grunduppdrag. Det finns dock behov av att stärka och utveckla Svenska kyrkans förmåga till ansvarstagande vid höjd beredskap och krig samt relatera utvecklingen till statsmaktens pågående arbete med återuppbyggnad av totalförsvaret.

Kyrkostyrelsen har därför initierat ett systematiskt utvecklingsarbete för att stärka befintliga strukturer fram till 2025. Det är också angeläget att skapa nya arbetssätt och en organisation som gör att det offentliga samhället enkelt kan identifiera kontaktpunkter inom Svenska kyrkan. Likaså säkra att Svenska kyrkan ska kunna utföra den grundläggande uppgiften under alla förhållanden. Ett arbete pågår också sedan en tid tillbaka för att utreda förutsättningarna för ett nytt gravtjänstreglemente.

Med anledning av säkerhetsläget i Europa bör utvecklingen ske tidigare än planerat och arbetet koncentreras därför till åren 2022–2023.

År 2030 finns effektiv styrning, förvaltning och administration i Svenska kyrkan, så att församlingarna kan fullgöra sitt grundläggande uppdrag.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlingarnas liv, Stöd till god förvaltning* samt *Inomkyrklig reglering*.

Människors längtan efter gemenskap och att fira gudstjänst och be tillsammans har inneburit att digitala former utvecklats och nya forum etablerats i församlingarna under åren av pandemi. Kyrkostyrelsen vill hålla i denna positiva utveckling av bredare samverkan och digitalisering inom Svenska kyrkan som påskyndats av pandemin. Samverkan och digitalisering handlar både om gemensamma redskap för kärnverksamheten och för gemensamma administrativa arbetssätt för att underlätta arbetet i församlingar och stift. Digitala arbetssätt kan exempelvis förenkla möjligheten för människor att boka kyrkliga handlingar, att vidta medlemsvårdande insatser samt kommunicera med barn och unga. För att kunna verka rikstäckande för ett hållbart kyrkoliv och samtidigt hushålla med de samlade ekonomiska resurserna krävs samverkan och gemensamma lösningar. Den digitala utvecklingen i resten av samhället innebär också höga krav på en utvecklad it-miljö i Svenska kyrkan för att kunna fungera väl som trossamfund.

Allt fler församlingar inser att samverkan är viktig och säker för att minska sårbarhet, inte minst vad gäller minimering av risker och ökad förmåga att upprätthålla informationssäkerhet. Denna utmaning hanteras bäst genom den kompetens och kvalitet som kan upprätthållas i gemensamma lösningar och system. Den ökade digitaliseringen med mindre resande och fler digitala möten bidrar också till ökad ekologisk hållbarhet och minskad miljöbelastning.

Även om Svenska kyrkan förstärker den administrativa samverkan kommer församlingar och pastorat även fortsättningsvis att styra verksamhetens inriktning lokalt och rekrytera och ansvara för sin personal och deras insatser.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Informationssäkerhet

De säkerhetslösningar som finns i många församlingar och pastorat idag för att skydda känslig information, säkra tillgänglighet för behöriga, och efterlevnaden av EU:s dataskyddsförordning är mycket resurskrävande och samtidigt inte tillfredsställande. I en tid när behoven av informationssäkerhet ökar stadigt skulle riskerna för dataintrång minska med färre leverantörer i Svenska kyrkan.

Informationssäkerhet och skydd mot cyberangrepp är sedan många år en del av den nationella nivåns ordinarie verksamhet. En rad tekniska skyddsåtgärder och arbetsprocesser finns på plats för att skydda information, samt upptäcka och motverka cyberangrepp. Externa granskningar inom området genomförs återkommande.

Med anledning av det förändrade säkerhetsläget finns anledning att ta frågan på än mer allvar än tidigare. Den största planerade åtgärden som bidrar till höjd informationssäkerhet utgörs av det nya kyrknätet. För den enskilda församlingen är fortsatt anslutning även till andra nationella tjänster såsom gemensam it-plattform, Microsoft 365 och Public 360 viktiga steg för förbättrat skydd. Den nationella nivåns resurser och tillgång till kompetens kring skydd av information är väsentligt större än den en-

skilda församlingens och kommer hela Svenska kyrkan till del via anslutning till nationella tjänster. Ambitionerna i det systematiska informationssäkerhetsarbetet avseende hot, sårbarhets- och riskanalys, informationsklassning, kravställning och uppföljning av åtgärder kommer att höjas ytterligare under planeringsperioden.

Ett nytt kyrkobokföringssystem kommer att utvecklas och även där är säkerhetsfrågorna centrala.

Samverkan och digitalisering

Kyrkostyrelsen vill ta fortsatt ansvar för att stödja stiftet genom att etablera gemensamma digitala redskap för kärnverksamheten och stödja församlingar och pastorat på administrationsområdet. Samverkan och digitalisering är centralt för att kunna bedriva ett kvalitativt, likvärdigt, kostnadseffektivt och långsiktigt rikstäckande hållbart kyrkoliv. Rutiner ska utföras professionellt och kvalitetssäkrat även om förutsättningar och villkor är olika i församlingarna.

Ett exempel på område som har stor ekonomisk och klimatmässig potential är samverkan vid inköp. Idag finns 107 upphandlade avtal i en inköpskatalog som garanterar lågt pris och de klimatmässigt och miljömässigt bästa leverantörer som också skriver under Svenska kyrkans uppförandekod. Kunskap om samverkan vid inköp behöver höjas och användning av ramavtal öka. Detta är något som bör ske i samverkan mellan stift och församlingar och pastorat för att Svenska kyrkan ska kunna bli klimatneutral 2030 och samtidigt sänka kostnaderna.

Kyrkostyrelsens färdplan för samverkan och digitalisering innehöll åtta prioriterade områden, varav de fem första utgör Svenska kyrkans gemensamma digitala infrastruktur.

Grundläggande digital infrastruktur

Målet är att kyrkostyrelsen tillhandahåller en grundläggande infrastruktur: en gemensam it-plattform för Svenska kyrkan, med nätverk inklusive wifi och digitala verktyg för varje arbetsplats (Microsoft 365, Public 360 samt elektroniskt arkiv). Kyrkostyrelsens utgångspunkt är att uppbyggnaden av systemen finansieras av det gemensamma kapitalet, medan driften från och med 2025 finansieras gemensamt. Kyrkostyrelsen avser att återkomma till kyrkomötet 2023, med förslag till konstruktion, efter remittering.

Svenska kyrkans löneservice

Efter beslut i kyrkomötet 2019 etablerades Svenska kyrkans löneservice och invigdes i maj 2021. I Svenska kyrkans löneservice samlas kunskap om lagar, förordningar och kollektivavtal och utformningen bygger på en hög grad av digitalisering. Det gemensamma arbetssättet ger en minskad sårbarhet då alla löner och arvoden hanteras lika, vilket minskar personberoenden vid medarbetares sjukdom eller ledighet. Sammantaget bidrar detta till hög kvalitet och säkerställer att utbetalning av löner och arvoden sker i rätt tid.

Svenska kyrkans löneservice finansieras initialt som en betaltjänst. Ju fler som ansluter sig, desto lägre blir kostnaden per lönespecifikation för Svenska kyrkan. Det pris Svenska kyrkans löneservice kommer att kunna ta per specifikation är väsentligt lägre än dagens kostnader i stiftens och församlingarnas servicebyråer. Mängden heltidsarbete med lönehandläggning, vilket inte är lika med mängden medarbetare, har beräknats kunna minska för hela Svenska kyrkan från motsvarande ungefär 200 heltidstjänster till ungefär 60 heltidstjänster om alla församlingar och pastorat ansluter sig.

2021 års kyrkomöte gav kyrkostyrelsen i uppdrag att genomföra en undersökning och analysera förutsättningarna för en gemensam ekonomiservice i Svenska kyrkan samt återkomma till årets kyrkomöte med förslag. I utredningen som genomförts framkom att ekonomiservicetjänsten är värd att sträva efter. Därför bör en ekonomiservice etableras så snart som möjligt inom målperioden till 2030. Kyrkostyrelsen föreslår att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras med den nationella nivån som huvudman och att både volymtjänster och kvalificerat stöd erbjuds. Befintliga servicebyråers kompetens bör tillvaratas, men med inriktning att på sikt minska antalet leverantörorter i Sverige. En sammanfattning av utredningen presenteras i bilaga 2.

Syftet med en gemensam ekonomiservice är att det ska leda till jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet för Svenska kyrkan i sin helhet. Det verksamhetsinriktade och strategiska ansvaret för församlingens ekonomi kommer alltid att kvarstå i församlingarna.

Mot bakgrund av utredningen föreslår kyrkostyrelsen att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras. Utformningen av denna service blir föremål för en förstudie våren 2023. Likaså behöver kyrkostyrelsen med stöd i förstudien utarbeta förslag till finansieringsmodell, som kan föreläggas kyrkomötet.

Att följa medlemmen

Tillsammans med församlingar och stift tar kyrkostyrelsen fram förslag på ett strukturerat arbetssätt med hjälp av ett gemensamt digitalt processtöd för att underlätta för Svenska kyrkans församlingar att följa medlemmen genom livets olika skeden. Den nationella nivån behöver säkra aspekter kring juridik, informationssäkerhet och teknik. I detta arbete ingår även kyrkomötesuppdraget att samordna en nationell dopsättning där ambitionsnivån för arbetet, som är beroende av ekonomiska resurser, ännu inte är fastställd.

Fastigheter och kyrkliga kulturminnen

Den nationella nivån administrerar, förvaltar och utvecklar modellen för fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning, i syfte att säkerställa en långsiktig hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. Arbetet innebär också att verka för att det kyrkliga kulturarvet ska ses som, och vara, en angelägenhet och resurs för alla människor. Det är viktigt att utveckla, värna och tillgängliggöra det levande kulturarvet, inte minst för barn och unga.

Under 2024 inträffar en så kallad *kontrollstation*, då staten utvärderar det statliga kyrkoantikvariska bidraget till Svenska kyrkan. Tills dess ska implementering, uppföljning och utvärdering av nu gällande fördelningsmodell för bidraget internt ha genomförts. Det pågår kontinuerliga samtal mellan Svenska kyrkan och företrädare för regering och riksdag om bidragets betydelse. Samtalen intensifieras under den period som bidragets storlek budgeteras och riksdagen fattar beslut.

Under 2023 kommer en utvärdering att genomföras av kyrkostyrelsens arbete med besluten från 2016 års kyrkomöte med anledning av *Gemensamt ansvar – en utredning om fastigheter, kyrkor och utjämningsystem*. Den kommer att omfatta frågor om hur kyrkostyrelsen verkställt beslutet, församlingars och pastorats registrering av sitt fastighetsinnehav samt arbetet med lokalförslagsplaner.

Ett beslut handlar om att det på sikt ska bli möjligt för församlingar och pastorat att ansöka om överlåtelse av en kyrkobyggnad som inte används i församlingen till kyrkostyrelsen. Frågan har visat sig ha en högre grad av komplexitet än vad som kunde förutses under utredningens arbete eller i kyrkomötets behandling av ärendet.

Mot denna bakgrund ser kyrkostyrelsen behov att belysa frågorna i ett bredare perspektiv.

Syftet med lokalförsörjningsplaner är att anpassa fastighetsbeståndet till det faktiska behov som församlingarnas har. Beslut utifrån vilka byggnader som är möjliga att behålla samt vilka som ska betraktas som särskilt skyddsvärda utifrån kulturminnesspekter är viktiga att ta för en långsiktigt hållbar ekonomi. En ansvarsfull fastighetsförvaltning är också en av nycklarna för klimatneutralitet i Svenska kyrkan.

Enbart en tredjedel av alla församlingar och pastorat hade i januari 2022 upprättat en lokalförsörjningsplan enligt den reglering som gäller från 2019. Likaså hade endast en tredjedel av församlingar och pastorat upprättat underhållsplaner.

Svenska kyrkans totala fastighetsinnehav kommer att behöva minska och avvägningar kommer att behöva göras de närmaste åren. Då kyrkobyggnaderna har en särställning och betyder mycket för många människor är det sannolikt att församlingarnas andra fastigheter i första hand kommer att avyttras.

Kyrkostyrelsen kommer att föra dialog med stiftet som i sin tur måste föra samtal med församlingar och pastorat om vikten av lokalförsörjningsplaner.

Den nationella nivåns kanslifestighet från 1978 på Sysslomansgatan i Uppsala är i behov av renovering, vilken ska genomföras under planeringsperioden. I samband med renoveringen kommer huset att byggas om till långsiktigt hållbara lokaler som främjar flexibilitet, kompetensöverföring och samverkan. Huset ska även kunna rymma fler medarbetare än nu, vilket innebär att de hyresavtal som finns idag för andra lokaler som verksamheten använder, kan sägas upp.

7 Ekonomi

7.1 Ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna för kommande treårsperiod är svårbedömda med rådande situation i Europa och världen. Rysslands invasion av Ukraina har medfört rekordhöga priser på energi, som i sin tur skapar prisökning på andra produkter vilket har givit den högsta inflationen på decennier. Den höga inflationen har lett till att flera av världens riksbankers har höjt styrräntan kraftigt i hopp om att dämpa efterfrågan och inflationen. Höga räntor påverkar ekonomin då kostnaderna för hushållen ökar, inte minst för de med stora bostadslån. Högre kostnader för hushållen kan påverka efterfrågan och i förlängningen påverka konjunkturen negativt. Hur långvarig denna utveckling blir är omöjligt att säga men det finns en risk att Sverige och Europa går in i en period av stagflation, det vill säga en tid med hög inflation och negativ tillväxt. Om detta inträffar kommer det att påverka ekonomin för hela Svenska kyrkan.

Budgeten är gjord utifrån den senaste prognosen från Sveriges kommuner och regioner (SKR) som publicerades den 28 april 2022. Prognosen visar att ekonomin påverkas av kriget och sämre tillväxt än tidigare förväntas, trots fortsatt tillväxt. Situationen kan dock förändras snabbt.

Att Svenska kyrkan står inför ekonomiska utmaningar har varit känt länge, med ett sjunkande medlemsantal och ökade kostnader. Förutsättningar för församlingar och pastorat ser olika ut i olika delar av Sverige, där flera har lågt eget kapital och negativa resultat medan andra har stabil ekonomi. Kyrkostyrelsen har tidigt identifierat att de framtida ekonomiska förutsättningarna kommer att bli sämre, vilket kräver åtgärder för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Ett fokuserat arbete inleddes 2018 med benämningen En ekonomi i balans, vilket har skapat en ekonomisk medvetenhet på den nationella nivån.

En ekonomi i balans innebär att den löpande verksamheten helt finansieras med avgift för gemensam verksamhet, den så kallade sju-öringen. Sju-öringen har varit oförändrad sedan relationsändringen år 2000 och räckte under lång tid till att finansiera verksamhet på den nationella nivån. Under åren har uppdraget växt med tillkommande kyrkomötesuppdrag och kostnader ökat i takt med inflationen, men intäkten har inte utvecklats på motsvarande sätt på grund av medlemsutvecklingen. Det har lett till att drygt 200 miljoner kronor av den löpande verksamheten finansieras av avkastningen från det gemensamma kapitalet som förvaltas på den nationella nivån, vilket inte är hållbart på sikt. En ekonomi i balans betyder att avgiften täcker kostnader för den löpande verksamheten och avkastningen från det gemensamma kapitalet kan i stället användas för tillfälliga strategiska insatser.

Kyrkomötet beslutade 2021 att Svenska kyrkans nationella nivå ska tillhandahålla en för hela Svenska kyrkan gemensam och säker digital infrastruktur. Uppbyggnaden av systemen finansieras av det gemensamma kapitalet, medan driften från och med 2025 finansieras gemensamt.

Tabellen nedan visar hur mycket olika faktorer påverkar intäkter i miljoner kronor. Förändringar i antal tillhöriga och utvecklingen av medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomster, *kyrkoavgiftsunderlaget*, är därmed centrala faktorer som påverkar intäkten. Om finansmarknaden är instabil under en längre tid påverkar det avkastningen på det gemensamma kapitalet och från prästlönetillgångarna.

Samtliga belopp anges i miljoner kronor, mnkr.

TABELL 1 KÄNSLIGHETSANALYS FINANSIERING

	Förändring av antagande	Ungefärlig effekt (mnkr)
Avgift gemensam verksamhet	1 öre	144
Medlemsandel	1%	10
Avkastning på det gemensamma kapitalet	1%	115

Andra faktorer som kan ha betydelse för verksamheten är förändringar i skattesystemet och politiska beslut kring offentliga bidrag som till exempel Sidabidrag. Insamlingsverksamheten har påverkats av pandemin och budgeten utgår från att kollektor och gåvor ökar under perioden.

7.2 Sammanfattning ekonomi

I detta avsnitt redovisas den totala ekonomin för den nationella nivån för de kommande tre åren i jämförelse med utfall 2021, budget 2022 och föregående Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024.

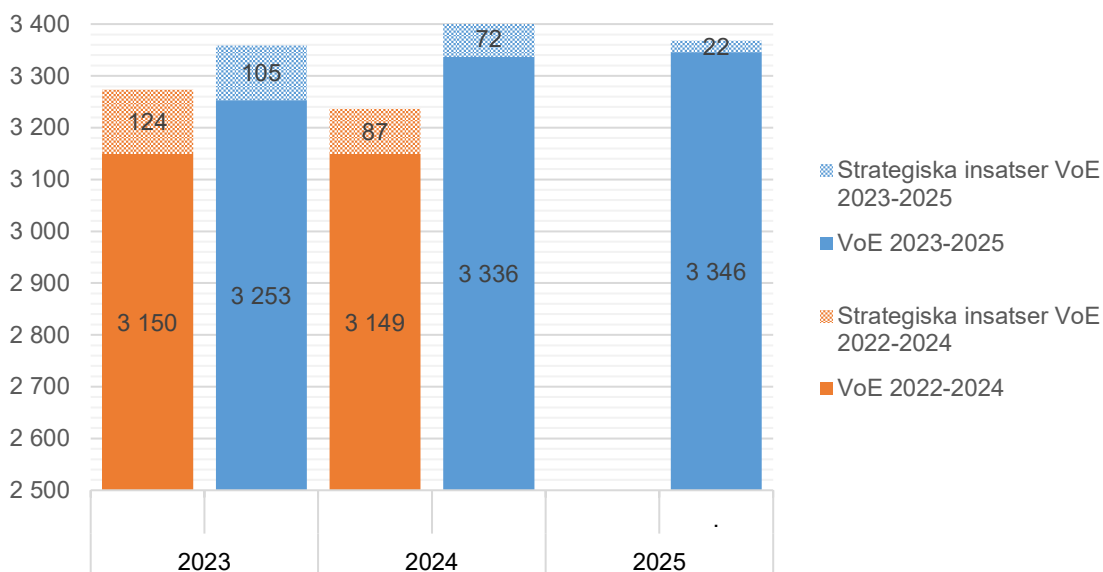
Av de totala kostnaderna på den nationella nivån utgör en övervägande del bidrag till stift, församlingar och pastorat, exempelvis inom ramen för utjämningsystemet och den kyrkoantikvariska ersättningen. Dessa uppgår 2023 till 1 761 miljoner kronor. Andra delar av budgeten avser kostnader som den nationella nivån finansierar till förmån för församlingar och pastorat, till exempel gemensamma systemlösningar.

Sammanlagda kostnads- och planeringsramar för de tre åren är summan av verksamhetens kostnader (tabell 4), kostnader för utjämningsystemet, inklusive kyrkounderhållsbidrag och kyrkoantikvarisk ersättning, KAE, (tabell 5). Sammanlagda ramar framgår av tabellen nedan:

TABELL 2 TOTALA KOSTNADSRAMAR

Belopp i mnkr	2023	2024	2025
Verksamhetens kostnader	1 598	1 640	1 588
Kostnader utjämningsystemet	1 301	1 308	1 320
Kostnader KAE	460	460	460
Totala kostnadsramar	3 359	3 408	3 368

I diagram 1 visas budgeterad kostnad per år i jämförelse med föregående årsplan. Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå anges som VoE.

Diagram 1. Totala kostnader 2023–2025 jämfört med 2022–2024

Kostnader för år 2023 uppgår till 3 359 miljoner kronor, vilket är 85 miljoner kronor högre än tidigare planering i Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024. Kostnadsökningen under perioden finansieras delvis av ökade intäkter. Högre utjämningsbidrag på församlingsnivå än i föregående ram motsvaras av högre intäkt från utjämningsavgifter och bedöms utifrån SKR:s skatteunderlagsprognos. Strategiska insatser för perioden visas i tabell 3.

TABELL 3 STRATEGISKA INSATSER I PLANERINGSPERIODEN

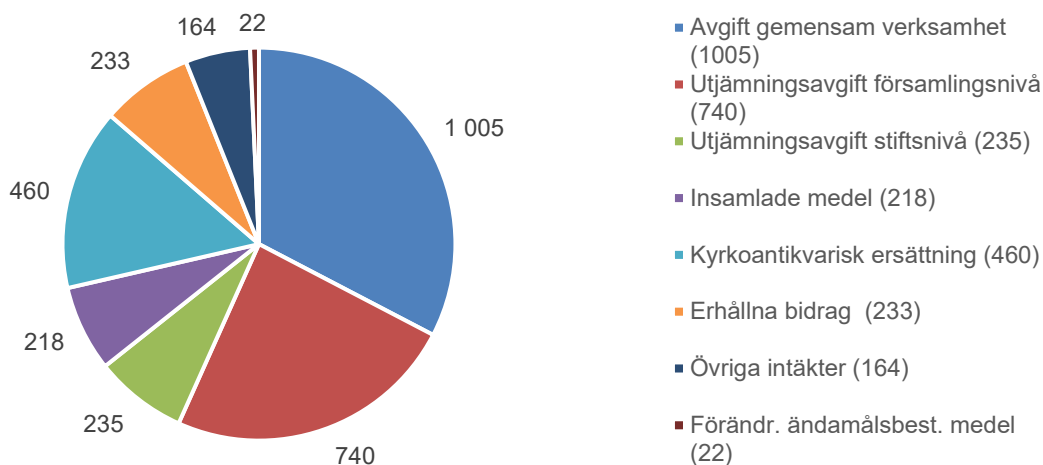
Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Samverkan och digitalisering	-90	-145	-64	-44	-7
Digitalisering av valet	0	0	-5	-8	0
Strategiska kommunikationsinsatser	0	0	-20	-15	-10
Klimatsatsning	-24	-25	-7	0	0
Social hållbarhet	-5	-5	-4	0	0
Försoningsprocess samiska folket	0	-4	-4	-4	-4
Summa	-119	-179	-105	-72	-22

Vissa insatser inom samverkan och digitalisering övergår i förvaltning från och med 2023 och driftkostnader för gemensam nationell nätförbindelse och Microsoft 365 ingår därmed i den löpande verksamheten från år 2023 och framåt. I samverkan och digitalisering ingår arbetet med att följa medlemmen år 2023 och 2024. Åtaganden till det samiska folket omfattar totalt 40 miljoner kronor och sträcker sig över perioden

2022–2031. Dessutom föreslår kyrkostyrelsen att 45 miljoner kronor per år under 2023 och 2024 ställs till kyrkostyrelsens förfogande för att kunna användas inom Act Svenska kyrkan om annan finansiering saknas.

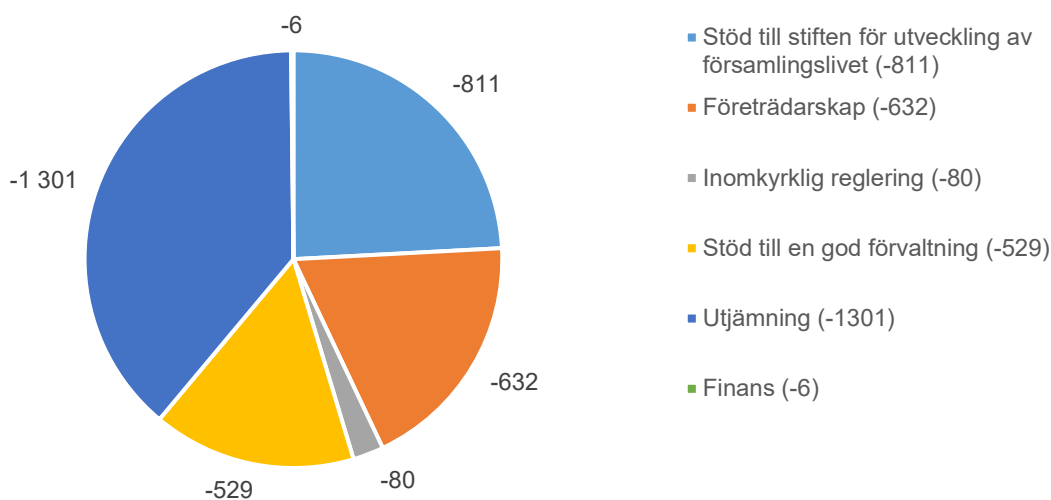
KsSkr 2022:1

Diagram 2. Fördelning av totala intäkter år 2023 exklusive finansnetto

Totala intäkter år 2023 inklusive intäkter från kyrkoantikvarisk ersättning, utjämningsavgifter samt förändring av ändamålsbestämde medel, men exklusive finansnetto uppgår till 3 078 miljoner kronor.

Diagram 3. Totala kostnader år 2023 fördelade per uppdrag

Totala kostnader år 2023 uppgår till 3 359 miljoner kronor.

7.3 Resultaträkning

I tabell 4 redovisas den totala budgeten för den nationella nivån där samtliga intäkter och kostnader ingår, samt jämförelsesiffror från bokslut 2021 och budget 2022.

Intäkter och kostnader för utjämning och kyrkoantikvarisk ersättning (KAE) netto-redovisas på egen rad i resultaträkningen och specificeras i tabell 5.

TABELL 4 RESULTATRÄKNING

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Avgift gemensam verksamhet	983	981	1 005	1 021	1 048
Insamlade medel	158	197	218	243	273
Erhållna bidrag	261	230	233	243	274
Övriga intäkter	180	144	164	188	258
Summa intäkter	1 582	1 551	1 621	1 696	1 852
Utveckl. samarbete/bistånd	-244	-295	-315	-321	-295
Övriga lämnade bidrag	-185	-124	-107	-100	-110
Externa kostnader	-642	-668	-678	-720	-693
Personalkostnader	-466	-476	-484	-484	-478
Avskrivningar	-13	-12	-14	-14	-11
Summa kostnader	-1 551	-1 574	-1 598	-1 640	-1 588
Utjämning och KAE*	-263	-201	-226	-223	-223
VERKSAMHETENS RESULTAT	-232	-224	-203	-166	42
Finansnetto	1 960	447	563	574	603
Kyrkunderhållsbidrag	-100	-100	-100	-100	-100
Förändring ändamålsbest. medel	10	45	22	34	12
Årets resultat	1 638	168	283	342	557

*) KAE och utjämning beskrivs i tabell 5.

Budgeten för åren 2023 och 2024 visar ett negativt verksamhetsresultat. Budgeten för 2025 visar ett positivt verksamhetsresultat, vilket förklaras av ökad intäkt från avgift för gemensam verksamhet, ökad insamling, intäkt för gemensam it-plattform, sänkta kostnadsnivåer inom personal, samt att nivån på strategiska insatser är lägre.

Intäkter

Intäkten från Avgift gemensam verksamhet är högre än tidigare år och ökar. Nivån på intäkten följer framtagna prognos för konjunkturen och medlemmarnas inkomster.

Insamlade medel förväntas bli högre än tidigare år på grund av en ökad insamling inom Act Svenska kyrkan. Under planeringsperioden väntas insamlingen öka med 55 miljoner kronor, framför allt som ett resultat av kännedomssatsningen.

Bidrag från Sida är lägre än tidigare år på grund av lägre nivå av medel till humanitära insatser inom den internationella verksamheten.

Övriga intäkter består till största del av intäkter för användning av den gemensamma digitala infrastrukturen. I övriga intäkter ingår även intäkter för Svenska kyrkans löneservice och dessa intäkter ökar i takt med ökad anslutning till tjänsten.

Kostnader

I kostnader för utvecklingssamarbete/bistånd ingår kyrkostyrelsens förfogandemedel till Act Svenska kyrkan med 45 miljoner kronor 2023 och 2024. Övriga kostnader för utvecklingssamarbete/bistånd är lägre än år 2022 då de inkluderade bidrag till Lutherska världsförbundet för husbyggnadsprojekt i Jerusalem på 30 miljoner kronor.

I övriga lämnade bidrag ingår extra pandemistöd till utlandsförsamlingar år 2023. Av Färdplan för klimatet på sammanlagt 75 miljoner kronor återstår 7 miljoner kronor

som planeras att fördelas till stift och församlingar år 2023. Ekumeniska anslag förväntas sjunka under perioden. Samtidigt ökar anslag till utlandsförsamlingarna i och med övergången till lokalanställd personal.

Externa kostnader består till största del av köpta tjänster och systemkostnader bland annat inom *Samverkan och digitalisering*. Driftskostnader för gemensamt nationellt nät ökar under perioden och beräknas uppgå till 89 miljoner kronor per år från och med 2025. Driftskostnader för Microsoft 365 beräknas till 25–30 miljoner kronor per år från och med 2023. Dessutom finns kostnader för utveckling av nytt kyrkobokföringssystem år 2023 och 2024. Hyra för kansliets lokaler ökar efter renovering. En strategisk kommunikationsinsats planeras år 2023–2025 med 20, 15 och 10 miljoner kronor. Kostnader i samband med kyrkovalet följer en fyra-årscykel och köpta tjänster och kommunikationskostnader är högre under kyrkovaletsåret 2025.

Personalkostnader minskar under planeringsperioden trots att löneökningstakten är högre än tidigare i enlighet med SKR:s prognos från 28 april 2022. Minskade personalkostnader beror främst på neddragningar inom den internationella verksamheten och på att utlandskyrkan har en inriktning om fler lokalanställda.

Utjämning och kyrkoantikvarisk ersättning

Utjämningsystemet är underfinansierat med 226 miljoner kronor genom att intäkterna är lägre än kostnaderna. Intäkter 2023 budgeteras till 975 miljoner kronor och kostnader, exklusive kyrkounderhållsbidrag, budgeteras till 1 200 miljoner kronor. Utöver det anslås kyrkounderhållsbidrag på 100 miljoner kronor som finansieras av avkastningen från det gemensamma kapitalet. Den nationella nivån finansierar således 326 miljoner kronor av det totala utjämningsystemet, delvis av det gemensamma kapitalet.

I en framtida krympande ekonomi och med ökade socioekonomiska utmaningar blir betydelsen av utjämningsystemet större för församlingar och pastorat, men finansieringen blir också svårare. En utvärdering av utjämningsystemet och dess finansiering är beslutad av kyrkomötet och ska genomföras 2027. Intäkter och kostnader för utjämningsystemet presenteras i tabell 5.

Det statliga bidraget om 460 miljoner kronor för kyrkoantikvarisk ersättning används till församlingarnas renovering av kyrkobyggnader.

TABELL 5 FÖRKLARING AV UTJÄMNING OCH KAE

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Utjämningsavgifter församlingsnivå	719	728	740	747	754
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-815	-824	-835	-842	-849
Resultat församlingsnivå	-96	-96	-95	-95	-95
Utjämningsavgift stiftsnivå	263	260	235	238	238
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-430	-365	-365	-365	-365
Resultat stiftsnivå	-167	-105	-131	-128	-128
NETTORESULTAT UTJÄMNING	-263	-201	-226	-223	-223
Intäkter kyrkoantikvarisk ersättning	431	460	460	460	460
Kostnader kyrkoantikvarisk ersättning	-431	-460	-460	-460	-460
Nettoresultat KAE	0	0	0	0	0
Resultat utjämning och KAE	-263	-201	-226	-223	-223

KsSkr 2022:1 Prognosen för medlemsintäkter grundar sig på skatteunderlagets utveckling inkomståren 2021–2023 med hänsyn tagen till bedömd medlemsutveckling. Den utgår från SKR:s bedömning i april 2022. Kyrkoavgiftssatserna har antagits ligga kvar på 2022 års nivå.

Finansnetto

Budgerad intäkt från kapitalförvaltningen motsvarar avkastningsmålet på 3 procent över inflationsnivån. Inflationen prognostiserades till 4,5 procent i Riksbankens inflationsprognos från februari 2022, men enligt försiktighetsprincipen budgeteras intäkten utifrån Riksbankens inflationsmål som är 2 procent för hela planeringsperioden.

Kyrkokansliets byggnad, som ägs av det helägda dotterbolaget Svenska Kyrkans Förvaltnings AB, är i behov av renovering. Den tekniska livslängden på installationer börjar nå sitt slut och för att upprätthålla standarden på fastigheten behöver renoveringen genomföras under planeringsperioden. Kanslilokaler kommer samtidigt att anpassas så att den nationella nivåns verksamhet ska kunna inrymmas i egna fastigheter. Utgifterna för renoveringen belastar bolaget, men finansieringen kommer att göras från den nationella nivån inom likviditetsförvaltningen. Framtida kostnader i form av högre hyra kommer att belasta den nationella nivån.

TABELL 6 FINANSFÖRVALTNING

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Övriga intäkter	1	0	0	0	0
Finansnetto	1 960	447	563	574	603
Kostnader	-7	-6	-6	-6	-6
Resultat	1 954	441	557	568	596

7.4 Kassaflödesbudget

Kassaflödesbudgeten, som liknar den kassaflödesanalys som återfinns i årsredovisningen, visar kassaflödet över planeringsperioden. Det är en budget och en bästa uppskattning för att hålla en jämn likviditet under perioden och ger kyrkostyrelsens kapitalförvaltningsråd en möjlighet att planera förvaltningen, då delar av kapitalets avkastning finansierar verksamheten.

TABELL 7 KASSAFLÖDES BUDGET

Belopp i mnkr	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	168	283	342	557
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet				
Avkastning kapitalförvärv återinvesteras	-447	-563	-574	-603
Avskrivningar	12	14	14	11
Övriga poster	-30	-30	-30	-30
Kassaflöde från löpande verksamhet				
Ökning/ minskning av kortfristiga poster	0	0	0	0
Utnyttjad checkräkningskredit	0	0	0	0
Kassaflöde från löpande verksamhet	-297	-296	-248	-65
Investeringsverksamhet				
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-10	-10	-10	-10
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar	-5	-5	-5	-5
Förs. av finansiella anläggningstillgångar	90	310	263	80
Kassaflöde från investeringsverksamhet exkl likv.förv	75	295	248	65
Årets kassaflöde	-222	-1	0	0
Kassa och bank vid årets början disponibelt för nationell nivå	223	1	0	0
Kassa och bank vid årets slut	1	0	0	0

7.5 Eget kapital och mål för eget kapital

Församlingarna i Svenska kyrkan är centrala, där firas gudstjänst, där bedrivs undervisning och där utövas diakoni och mission. För att församlingar och pastorat även i framtiden ska kunna utföra sitt grundläggande uppdrag med minskade ekonomiska resurser är det angeläget att långsiktigt säkra stödet till församlingar och pastorat för tider av nya förutsättningar och behov.

Det nationella egna kapitalet utgör en gemensam resurs för hela trossamfundet och dess avkastning möjliggör såväl resurser till akuta insatser som till strategiska insatser för ett långsiktigt hållbart kyrkoliv. Det egna kapitalet uppgår vid ingången av 2022 till 11,75 miljarder kronor och utgörs till största del av det gemensamma kapitalet.

Kyrkomötet 2021 beslutade att målet för det egna kapitalet ska vara minst 10 miljarder kronor med årlig uppräknings för inflation. Det möjliggör uttag på 200–300 miljoner kronor per år utan att kapitalet minskar, samtidigt som det finns en tydligare beredskap för oförutsedda händelser i Svenska kyrkan eller en kraftig börsnedgång. Avkastningen ska, enligt tidigare beslut, finansiera kyrkunderhållsbidraget om 100 miljoner kronor per år. Därutöver finansierar avkastningen delar av underskottet i utjämningsystemet på över 200 miljoner kronor per år.

TABELL 8 FRITT EGET KAPITAL

Belopp i mnkr	UB 2021	Budget 2022 *	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Fritt eget kapital	11 750	10 084	11 323	11 725	12 291
Lägsta nivå fritt eget kapital	10 000	7 108	10 764	10 979	11 198
Skillnad mot lägsta nivå	1 750	2976	560	746	1 093

*) Budget 2022 är den av kyrkomötet beslutade budgeten.

I det egna kapitalet ingår ännu inte realiserade värdeökningar inom kapitalförvaltningen. Vid bokslut 2021 uppgick de orealiserade värdeökningarna till 4 372 miljoner kronor.

7.6 Ändamålsbestämda medel

Tabell 9 visar beräknade ändamålsbestämda medel per 31 december respektive år.

TABELL 9 ÄNDAMÅLSBESTÄMDA MEDEL

Belopp i mnkr	UB 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Internationell mission och diakoni	150	108	87	54	43
Arbete bland svenskar i andra länder	21	20	19	18	17
Övriga verksamheter	41	40	39	40	40
Utgående balans	212	181	145	111	100

Act Svenska kyrkan planerar en minskad användning av ändamålsbestämda medel mot slutet av planeringsperioden.

8 Ekonomisk plan per uppdrag

8.1 Ekonomisk plan per uppdrag med undernivåer

I tabell 10 visas nettokostnad (kostnader minus externa intäkter) per uppdrag, vilket visar hur mycket avgiften för gemensam verksamhet ska finansiera. Viss verksamhet, såsom Act Svenska kyrkan, finansieras till stor del av externa intäkter och därför är nettokostnaden låg. Resultaträkning för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet visas i tabell 12 och 13.

TABELL 10 NETTOKOSTNAD PER UPPDRAG

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet					
Utbildningsinstitutet	-54	-55	-55	-57	-58
Svenska kyrkan i utlandet	-93	-86	-85	-78	-73
Diakonal utveckling, forskning, lärande och undervisning, kulturarv, hållbarhet m.m.	-180	-180	-172	-157	-143
	-327	-321	-313	-292	-274
Företräderskap					
Internationell mission och diakoni	-107	-115	-75	-35	-15
Ks förfogandemedel Act Svenska kyrkan	0	0	-45	-45	0
Ekumenisk samverkan, påverkansarbete m.m.	-74	-66	-70	-71	-79
	-181	-181	-190	-150	-94
Stöd till en god förvaltning					
Gemensamma funktioner	-280	-329	-294	-294	-224
Juridiskt stöd, fastighetsstöd, arkiv m.m.	-51	-63	-77	-92	-66
	-331	-392	-371	-386	-290
Inomkyrklig reglering					
Kyrkovalet	-51	-10	-21	-33	-44
Kyrkans böcker, kyrkomöte, kyrkostyrelse, råd m.m.	-53	-50	-59	-63	-63
	-104	-59	-80	-97	-107
Utjämning och Finans					
Utjämning	-356	-301	-326	-323	-323
Finansförvaltning	1 954	441	557	568	596
	1 599	140	231	245	274

Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet

Uppdraget avser verksamhetsutveckling inom den grundläggande uppgiften i Sverige och utlandet inom forskning och analys, lärande och undervisning, diakonal utveckling, hållbarhetsfrågor och utbildning för tjänst i Svenska kyrkan.

Kostnaderna för Svenska kyrkans utbildningsinstitut är i nivå med tidigare år.

Svenska kyrkan i utlandet genomför ett antal utredningar för att anpassa verksamhet och kostnader till en ekonomi i balans. Genom den påbörjade inriktningen mot fler lokalanställningar och placering hos ekumeniska samsarbetskyrkor är kostnaden för utsänd personal lägre från och med 2022. Anslag till utlandsförsamlingar är samtidigt högre. År 2022 och 2023 anslås 7,5 miljoner kronor till Svenska kyrkans utlandsförsamlingar för pandemiåtgärder. Fastighetskostnader är lägre än i tidigare planering 2025. En resultaträkning för kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet redovisas i tabell 13.

Kostnader för övrigt stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet är lägre då programmet för *lärande och undervisning* övergår i förvaltning. Kostnader för strategiska insatser minskar också under planeringsperioden. För det stiftsövergripande programmet *Tillit och demokrati* finns 4 miljoner kronor i budget under år 2023. Av *Färdplan för klimatet* på sammanlagt 75 miljoner kronor återstår 7 miljoner kronor som planeras att fördelas till stift och församlingar år 2023. Strategiska kommunikationsinsatser har tillkommit med 45 miljoner kronor i planeringen för treårsperioden. Insatser för att följa medlemmen genomförs år 2022–2024.

För åtaganden till det samiska folket avsätts 4 miljoner kronor per år under en tioårsperiod.

Företräderskap

Uppdraget innefattar ekumenisk samverkan, påverkansarbete och internationell mission och diakoni som samordnas genom Act Svenska kyrkan.

Nettokostnaden för internationell mission och diakoni är lägre än budget 2022 vilket beror på att Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem förväntas ha kostnader om 30 miljoner kronor 2022. Kostnaden minskar över planeringsperioden eftersom internationell mission och diakoni förväntas finansieras av externa medel i större utsträckning än tidigare. År 2021 anslogs 26 miljoner kronor till Act Svenska kyrkans arbete för akuta insatser med anledning av pandemin. För 2022 och 2023 har Act Svenska kyrkan beviljats 20 miljoner kronor extra per år. Dessutom tillförs 45 miljoner kronor per år i kyrkostyrelsens förfogandemedel till Act Svenska kyrkan 2023 och 2024. En resultaträkning för kyrkostyrelsens internationella råd redovisas i tabell 12.

I uppdraget ingår stöd till ekumeniska internationella samarbetsorganisationer och samarbetskyrkor med 18 miljoner kronor i lämnade bidrag 2023. En kyrkovalskampanj planeras till valåret 2025.

Stöd till en god förvaltning

Uppdraget omfattar verksamhet som genom samverkan och digitalisering ger verktyg för den grundläggande uppgiften och gemensamma administrativa arbetssätt som möjliggör hållbara och kostnadseffektiva lösningar. Fastighetsförvaltning, arkiv och juridiskt stöd ingår också i stöd till en god förvaltning.

Kostnader för övrigt stöd till en god förvaltning ökar på grund av att utveckling av ett nytt kyrkobokföringssystem planeras under perioden med 10 miljoner kronor 2023 och 20 miljoner kronor 2024. Driftsättning av systemet planeras till efter kyrkovalet 2025.

Inomkyrklig reglering

Uppdraget inkluderar verksamhet för Svenska kyrkans styrorgan och genomförande av kyrkoval. Kvalitetssäkring av Svenska kyrkans gudstjänstböcker, utveckling av kyrkoordningen samt Svenska kyrkans bestämmelser ingår också i uppdraget.

Kostnader för valarbetet varierar i en fyraårscykel. Inför valet år 2025 avsätts 15 miljoner kronor till digitalisering med extra kostnader år 2023 och 2024. Anledningen till att budgeten för valåret 2025 är lägre än kostnader för valet år 2021 är merkostnader på grund av pandemin. I uppdraget ingår kyrkomötets verksamhet där mandatstödet, som varierar i fyraårscyklar, bidrar till den ökade kostnaden under planeringsperioden. Kostnader för kyrkomötet förväntas bli högre än tidigare år då kyrkomötet delvis genomförs digitalt under pandemin.

Arbetet med att utveckla och förnya psalmboken budgeteras med 5 miljoner kronor per år och fortsätter efter planeringsperioden.

Utjämningsystemet

KsSkr 2022:1

Utjämningsystemet är inriktat på att bidra till utjämning av strukturella och ekonomiska olikheter mellan enheter i Svenska kyrkan, för att skapa förutsättningar för så likvärdig verksamhet över hela landet som möjligt. Tabell 5 visar hur stor del av utjämningsystemet som finansieras av den nationella nivån.

Finansförvaltning

Budgeterad intäkt från kapitalförvaltningen motsvarar avkastningsmålet på 3 procent över inflationsnivån. Inflationen prognostiserades till 4,5 procent i Riksbankens inflationsprognos från februari 2022, men enligt försiktighetsprincipen budgeteras intäkten utifrån Riksbankens inflationsmål som är 2 procent för hela planeringsperioden.

8.2 Utbetalningar till stift och församlingar

Utöver utjämningsbidrag och kyrkoantikvarisk ersättning planeras utbetalningar till stift och församlingar för satsningar inom klimat och social hållbarhet.

TABELL 11 UTBETALNINGAR TILL STIFT OCH FÖRSAMLINGAR

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-815	-824	-835	-843	-855
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-430	-365	-365	-365	-365
Kyrkounderhållsbidrag	-100	-100	-100	-100	-100
Kyrkoantikvarisk ersättning	-431	-460	-460	-460	-460
Klimatsatsning	-24	-25	-7	0	0
Social hållbarhet	-5	-5	-4	0	0
Totala utbetalningar	-1 804	-1 779	-1 772	-1 768	-1 780

8.3 Sammanfattning ekonomi för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet

TABELL 12 RESULTAT KYRKOSTYRELSENS INTERNATIONELLA RÅD

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Insamlade medel	141	177	198	224	253
Erhållna bidrag	208	216	220	229	259
Övriga intäkter	2	2	1	0	0
Förändr. ändamålsbest. medel	-4	42	21	33	11
Summa intäkter	347	437	441	486	523
Utveckl.samarbete/bistånd	-244	-295	-270	-276	-295
Övriga lämnade bidrag	-5	-3	-3	-3	-3
Externa kostnader	-94	-124	-116	-116	-116
Personalkostnader	-111	-131	-127	-126	-124
Avskrivningar	0	0	0	0	0
Summa kostnader	-455	-552	-516	-521	-538
VERKSAMHETENS RESULTAT	-107	-115	-75	-35	-15
Resultat *	-107	-115	-75	-35	-15

*) År 2022 och 2023 finns 20 mnkr extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin.

Intäkter från insamlade medel förväntas bli högre än tidigare år på grund av en ökad insamling inom Act Svenska kyrkan. Under planeringsperioden väntas insamlingen öka med 55 miljoner kronor, framför allt som ett resultat av kännedomssatsningen. Bidrag från Sida är lägre än tidigare år på grund av lägre nivå av Sidamedel till humanitära insatser inom den internationella verksamheten. De totala bidragen till Act Svenska kyrkan väntas dock öka under perioden.

Ökningen av intäkter återspeglas delvis i en ökning av lämnade bidrag under perioden. I posten för lämnade bidrag 2022 ingår Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem med 30 miljoner kronor som finansieras med den gemensamma avgiften. Externa kostnader är lägre än budget 2022, men högre än utfall 2021. Personalkostnader minskar under planeringsperioden framför allt eftersom antalet tjänster i Uppsala minskar. Kostnader för de regionala kontor som är under uppbyggnad återfinns under externa kostnader.

Uttaget av de ändamålsbestämda medlen förväntas minska i slutet av planeringsperioden.

TABELL 13 RESULTAT RÅDET FÖR SVENSKA KYRKAN I UTLANDET

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Insamlade medel	10	9	9	9	9
Erhållna bidrag	3	7	7	8	9
Övriga intäkter	4	4	2	2	2
Förändr. ändamålsbest. medel	0	1	1	1	1
Summa intäkter	17	21	19	19	20
Utveckl.samarbete/bistånd	0	0	0	0	0
Övriga lämnade bidrag	-31	-39	-42	-46	-56
Externa kostnader	-19	-15	-13	-11	-10
Personalkostnader	-51	-37	-34	-25	-16
Avskrivningar	-1	-1	-1	-1	-1
Summa kostnader	-102	-93	-90	-83	-84
VERKSAMHETENS RESULTAT	-85	-72	-71	-64	-64
Nationell fastighetsfinansiering	-9	-15	-15	-15	-10
Resultat *	-94	-87	-86	-79	-74

*) År 2022 och 2023 finns 7,5 mnkr extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin.

Insamlade medel är i nivå med tidigare år. Planerade erhållna bidrag ur Stiftelsen Svenska kyrkan i utlandet ökar under perioden för att möta generella kostnadsökningar. Genom den påbörjade inriktningen mot fler lokalanställningar och ekumenisk samverkan är personalkostnader för utsänd personal sänkta från och med 2022 och i stället ökar anslagen till församlingar. År 2022 och 2023 anslås 7,5 miljoner kronor extra till Svenska kyrkans utlandsförsamlingar för pandemiåtgärder.

För att få en långsiktig planering av fastighetskostnader löper dessa över en femårsperiod där de första tre åren ingår i verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025. År 2026 och 2027 finns 12 miljoner kronor per år i planerat underhåll. Totalt för femårsperioden 2023–2027 finns 64 miljoner kronor i budget.

Bilaga 1 Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Bakgrund

Vid 2020 års kyrkomöte fick kyrkostyrelsen i uppdrag att till kyrkomötet redovisa en långsiktig strategi för användning av kapitalavkastningen. Kyrkostyrelsen lämnade en redogörelse till kyrkomötet 2021 i skrivelsen Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024. Kyrkomötet beslutade, i enlighet med kyrkostyrelsens förslag, att nivån för det gemensamma kapitalet vid utgången av 2021 skulle vara lägst 10 miljarder kronor. Nivån ska årligen uppräknas med konsumentprisindex.

Genom att fastställa målet för storleken på den nationella nivåns kapital till denna nivå skulle avkastningen från förvaltningen även fortsättningsvis medverka till finansiering av långsiktiga åtaganden. Vid utgången av 2021 var kapitalets storlek, inklusive orealiserad värdeökning, 11,5 miljarder kronor varav 38 procent eller 4,4 miljarder kronor var orealiserade vinster.

Sedan årsskiftet fram till och med den 3 juni har Stockholmsbörsen sjunkit med närmare 21 procent och globala aktier har gått ner 12 procent. Även räntebärande värdepapper har tappat i värde med närmare 6 procent. Detta ger ett resultat på närmare -847 miljoner kronor per 3 juni från årets början. Det motsvarar en procentuell nedgång på 7,4 procent för den totala portföljen.

Kapitalets ursprung samt reglering i kyrkoordningen

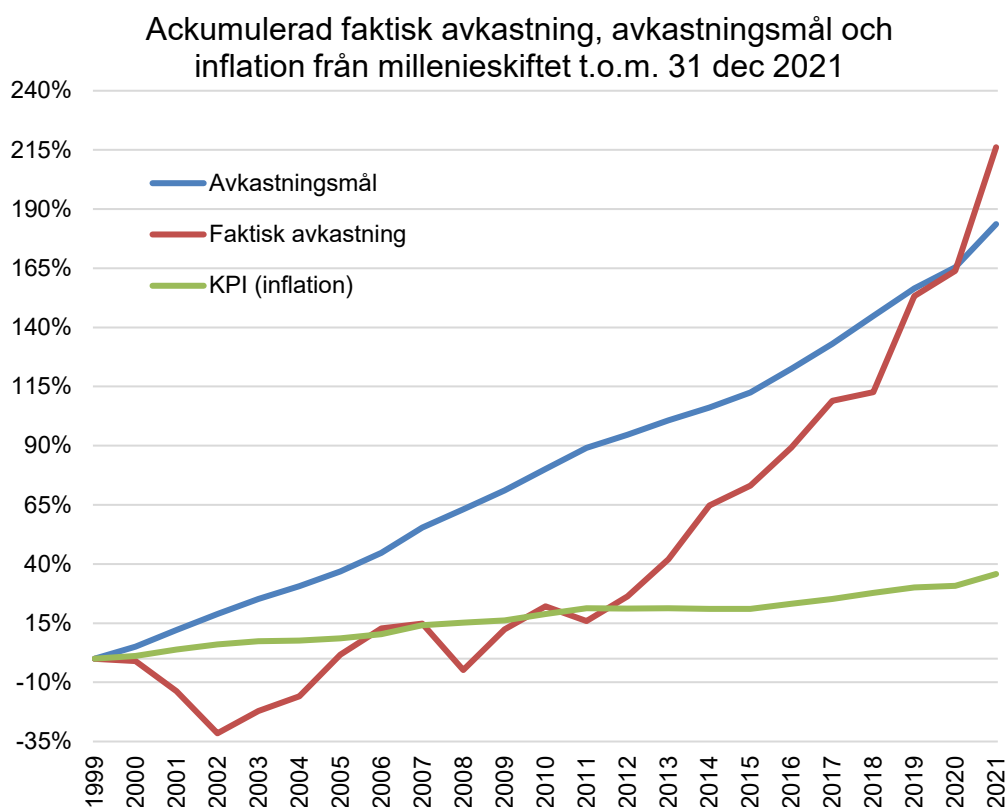
Större delen av kapitalet på den nationella nivån härrör från den statliga kyrkofonden. I samband med relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten år 2000 överfördes 3,2 miljarder kronor från kyrkofonden till Svenska kyrkan.

Bakgrunden till kyrkofonden och dess utveckling under 1900-talet beskrivs i betänkandet *Staten och trossamfundet* och utredningen *Den kyrkliga egendomen* (SOU 1997:47). Kyrkofonden inrättades år 1914 genom att prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastiska boställenas skogsfond fördes samman. Kyrkofonden fick årliga inkomster genom ersättningar från staten. Kyrkofonden skulle från början svara för utjämningsbidrag till pastorat och vissa prästerliga arvoden. 1932 fick fonden ett utökat ansvar för utjämning mellan pastoraten av prästlönekostnader och från år 1952 även för kyrkomusiker. Ansvar för biskoparnas löner tillkom 1936. Sedan 1983 var fondens huvudsakliga funktion att svara för skatteutjämning mellan pastoraten och från 1989 även stiftssamfälligheterna. Kyrkofonden skulle också bekosta den riks-kyrkliga organisationen och andra gemensamma kostnader såsom kostnader för tjänstepensioner för präster. Vid årsskiftet 1999/2000 överfördes medel för de historiska pensionsåtagandena till den nybildade pensionskassan och medel för hänförlig löneskatt till Kammarkollegiet. Återstående belopp, 3,2 miljarder kronor, överfördes till det nybildade trossamfundet.

Kapitalet från kyrkofonden lades samman med kapital från övriga organisationer som kom att ingå i den nationella nivån, bland annat Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet.

Kapitalets betydelse

Under senaste tioårsperioden har värdeökningen på aktier varit stark, där exempelvis 2021 var ett år då aktier avkastade över 30 procent. Avkastningen varierar mellan åren och målet för avkastningen är 3 procent real avkastning (3 procent + inflation) i genomsnitt över en tioårsperiod. Ur ett tjugooårsperspektiv framgår variationerna tydligt och noteras kan att avkastningsmålet nåddes först 2019 då kurvan för målavkastning och kurvan för kapitalets avkastning sammanföll. Avkastningsmålet har också varierat mellan åren och har varit som högst 6 procent och den lägsta nivån är dagens 3 procent real avkastning.

Uttagen har genom åren varit stora. Mellan 2007 och 2015 har kyrkomötet beslutat om utbetalningar på 1,4 miljarder kronor i form av tillfälliga eller riktade församlingsbidrag.

Åren 2017 till 2021 har 500 miljoner kronor betalats ut i kyrkounderhållsbidrag. Sammanlagt har cirka 2 miljarder kronor betalats ut under åren 2007–2021.

I Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024 finns flera strategiska insatser som finansieras av kapitalet enligt tabellerna nedan tillsammans med kyrkunderhållsbidrag och utjämning.

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Satsningar som påverkar planeringsperioden	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024
Digitalisering och samverkan	-116	-102	-79
Lärande och undervisning	-2	0	0
En värld av grannar	-3	0	0
Tillit och demokrati	-5	-4	0
Försoningsprocess samiska folket	-4	-4	-4
Psalmboken	-3	-7	-4
Klimatsatsning	-25	-6	0
Summa	-158	-123	-87

Gemensamt ansvar, utjämningsystemet	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024
Kyrkunderhållsbidrag (KUB)	-100	-100	-100
Netto utjämning församling och stift	-229	-227	-224
Summa	-329	-327	-324

Tabellerna visar vikten av att det finns ett gemensamt kapital som kan användas till gagn för hela Svenska kyrkan. Utan det gemensamma kapitalet hade kyrkostyrelsen inte kunnat ta ansvar för gemensamma lösningar och strategiska insatser till stift och församlingar i den omfattning som skett.

Utgjämningsystemet, som beslutades av 2016 års kyrkomöte och successivt införts till att vara i full drift från 2021, är underfinansierat. På församlingsnivå är underfinansieringen cirka 100 miljoner kronor vilket är hänförligt till diakonibidraget och glesbygdsbidraget på 50 miljoner kronor respektive 45 miljoner kronor. Stiftsbidraget är underfinansierat med cirka 130 miljoner kronor årligen, då bidraget överstiger intäkten av utdelningen från prästlönetillgångarna.

Till detta kommer kyrkunderhållsbidraget på 100 miljoner kronor årligen som enligt beslut i kyrkomötet inledningsvis finansieras av avkastningen från kapitalet.

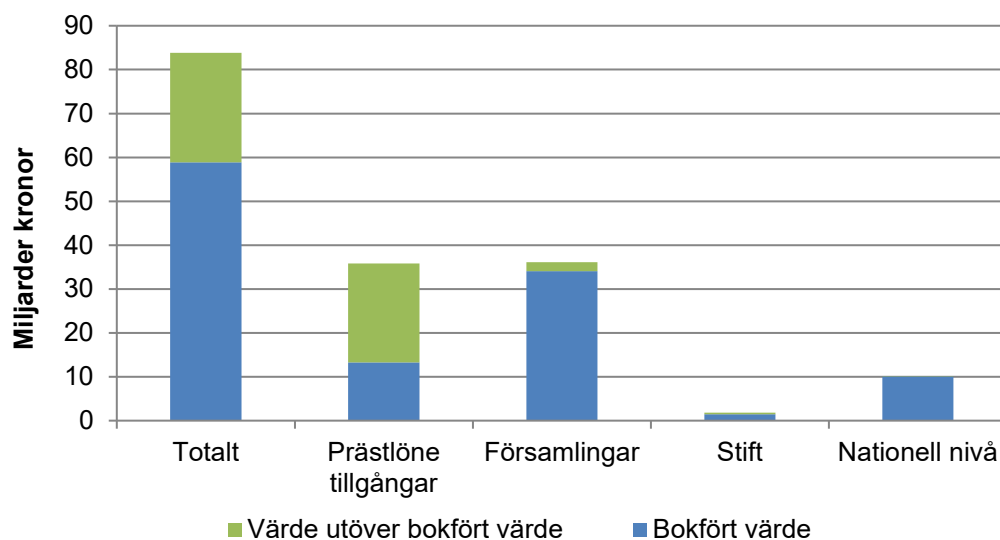
Under 2022–2024 kommer 531 miljoner kronor att användas av kapitalets avkastning, vilket framgår av Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023.

Svenska kyrkans samlade kapital

(Siffror inom parentes är från 2015)

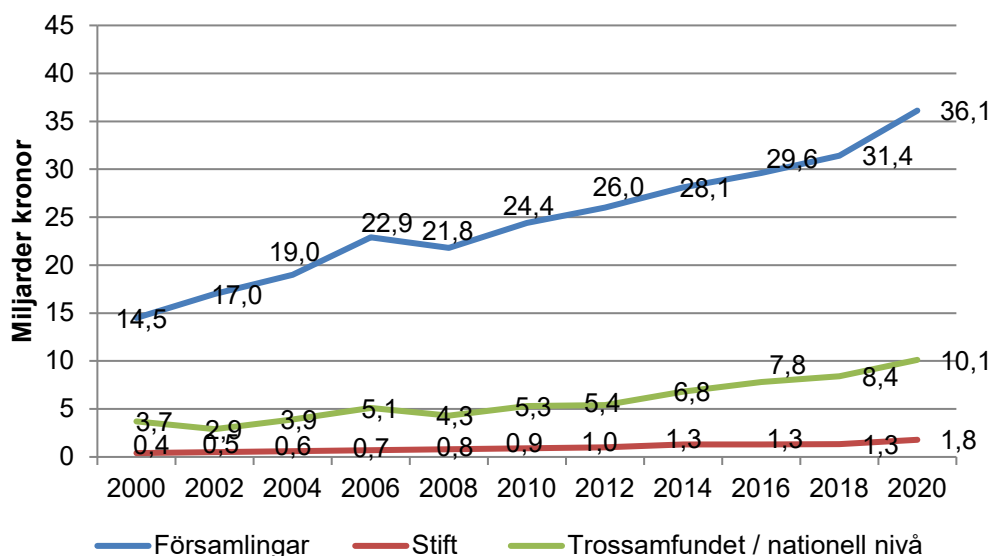
Tillsammans med prästlönetillgångarna (PLT) fanns beräknade marknadsvärden för över 80 (76) miljarder kronor vid ingången av 2021. Delar av kapitalet är skyddat (PLT) och där är avkastningen på kapitalet en finansieringskälla för kyrkolivet och utjämningsystemet, medan andra delar av kapitalet är bundna i bland annat kyrko- byggnader och kyrkogårdar som inte genererar avkastning utan kostar i form av drift och underhåll. Det gemensamma kapitalet som förvaltas på den nationella nivån utgjorde endast 12 procent av det totala kapitalet.

Svenska kyrkans samlade tillgångar (inkl. PLT)

Utvecklingen av kapitalet har varit relativt god sedan år 2000, trots ett flertal finansiella kriser. Vid en första anblick har utvecklingen varit mycket god för församlingar och pastorat samt för den nationella nivån.

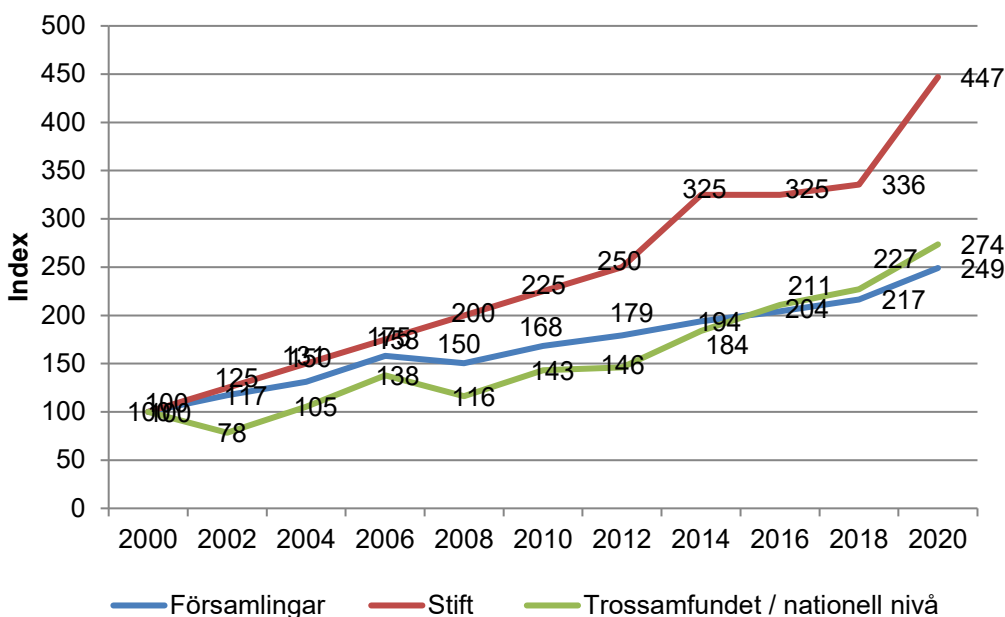
Eget kapital marknadsvärde

Men ser man på den procentuella utvecklingen har stiften haft den bästa utvecklingen genom åren.

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Eget kapital utveckling

Den nationella nivåns egna kapital utgörs till största del av det gemensamma kapitalet och påverkas kraftigt av variationer på de finansiella marknaderna. Stora utbetalningar har gjorts under åren.

Utmaningar i framtiden och storlek på kapitalet

Svenska kyrkan står inför utmaningar med minskat antal medlemmar och en krympande ekonomi. Medlemsutvecklingen påverkar ekonomin mest och trenden är tydligt nedåtgående. Hänsyn har då inte tagits till oförutsägbara händelser, som drastiskt skulle kunna påverka antal medlemmar. 2021 utträdde 72 000 medlemmar och 12 000 nya medlemmar tillkom, vilket ekonomiskt innebär en minskning med drygt 150 miljoner kronor i kyrkoavgift för Svenska kyrkan.

Arbetet med att hitta effektiva arbetssätt och att minska kostnader kommer att behöva intensifieras inom hela Svenska kyrkan. En del handlar om att hitta gemensamma digitala och administrativa lösningar som bidrar till en effektiv förvaltning för hela kyrkan. För att kunna etablera sådana lösningar krävs stora investeringar för det gemensamma, vilket bara kan genomföras och finansieras av det gemensamma kapitalet på nationell nivå. Under etableringsfas och uppbyggnad till en anslutningsnivå som ger skalfördelar möjliggör avkastningen från kapitalet att kostnaden för Svenska kyrkans enheter kan hållas på en konkurrenskraftig nivå.

Lägsta nivå på det gemensamma kapitalet är sedan utgången av 2021 10 miljarder kronor. Förutsättningar för förvaltning av kapitalet förändrats ständigt. Räntor har efter att under flera år legat på en historiskt låg nivå börjat röra sig uppåt samtidigt som inflationen tagit fart ordentligt. En högre inflation försvårar för förvaltningen att nå avkastningsmålet på 3 procent real avkastning (3 procent + inflation på 2 procent) utan att öka risken med större andel aktier. För att klara avkastningskravet på 5 procent nominellt blir risknivån relativt hög då andelen aktier måste vara stor eftersom räntebärande papper har nästan obefintlig avkastning.

I nedanstående exempel, där fördelningen liknar den som finns idag, med ett förvaltad kapital på 100 kronor krävs det en aktieandel på 60 procent och en avkastning på aktier på 8 procent för att nå avkastningskravet. Detta är bara ett räkneexempel, men det tydliggör den risk som förvaltningen måste ta för att uppnå dagens avkastningskrav. Med ökat risktagande måste det även finnas en medvetenhet och förståelse för framtida nedgångar.

Förvaltad kapital 100 kr. Avkastningskrav 5 % = 5 kr

	Andel	Avkastning %	Avkastning kr
Aktier (fonder)	60 %	8 %	4,8
Räntebärande	30 %	0 %	0
Alternativa placeringar	10 %	5 %	0,5
Total avkastning			5,3

En nedgång på aktiemarknaderna på 30 procent skulle i detta exempel innebära en förlust på 18 kronor, men med ett kapital på 10 miljarder kronor är förlusten närmare 2 miljarder kronor. Risken för nedgångar blir stor med hög andel aktier, men avkastningen blir liten med låg andel aktier.

Om förvaltningen skulle minska risken och andelen aktier till 30 procent, som i exemplet nedan, skulle avkastningsmålet inte nås utan kapitalet skulle urholkas av inflationen och minska i reala termer.

Förvaltad kapital 100 kr. Avkastningskrav 5 % = 5 kr

	Andel	Avkastning %	Avkastning kr
Aktier (fonder)	30 %	8 %	2,4
Räntebärande	50 %	0 %	0
Alternativa placeringar	20 %	5 %	1,0
Total avkastning			3,4

Ett långsiktigt förvaltad kapital måste klara perioder av nedgångar för att kunna hålla en långsiktigt hållbar utveckling. Ett kapital på 11,5 miljarder kronor är ett betydande belopp, men i relation till Svenska kyrkans totala kapital och storlek på omsättning är det en liten reserv. Den årliga intäkten från kyrkoavgiften ligger idag på cirka 14,5 miljarder kronor. Om antalet medlemmar i Svenska kyrkan skulle minska med en tredjedel på kort tid, skulle det gemensamma kapitalet kunna kompensera intäktsbortfallet i två år. Därefter är kapitalet förbrukat. Räknat per medlem utgör det gemensamma kapitalet 1 750 kronor per medlem.

Avkastning av det gemensamma kapitalet kan bidra till att finansiera omställningar och investeringar i hela Svenska kyrkan för att skapa en ekonomiskt hållbar kyrka på sikt. Däremot inte kompensera för intäktsbortfall. Därför är det av stor vikt att kapitalet tillåts växa och att endast en del av avkastningen används varje år och då på en nivå som är långsiktigt hållbar.

De senaste åren och de kommande åren bidrar kapitalet med cirka 200 miljoner kronor per år.

2021 års kyrkomöte fastställde målet för det gemensamma kapitalet till 10 miljarder kronor för att möjliggöra uttag på 200–300 miljoner kronor per år utan att kapitalet minskar, samtidigt som det finns en tydligare beredskap för oförutsedda händelser eller en kraftig börsnedgång.

Strategi för användning av avkastningen

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Utifrån att avkastningen från det gemensamma kapitalet ska finansiera kyrkunderhållsbidraget innebär det att 100 miljoner kronor per år kommer att förbrukas av avkastningen.

Utöver detta behövs avkastning för att finansiera delar av utjämningsystemet som idag är underfinansierat med över 200 miljoner kronor per år.

Gemensamma administrativa lösningar är en stor kostnad som under en överskådlig tid till stora delar finansieras av den nationella nivån till förmån för församlingar och stift. Strategin, som 2021 års kyrkomöte ställde sig bakom, är att använda avkastningen för att klara av finansiering av den nationella nivåns nuvarande uppdrag och uppbyggnad av gemensamma administrativa lösningar.

I ett längre perspektiv är målet att nå en ekonomi i balans, vilket betyder att avgiften för gemensam verksamhet klarar att finansiera all verksamhet på nationell nivå. Det innebär att verksamheten måste prioriteras och kostnadsnivån sänkas. Det innebär också att en plan för den långsiktiga finansieringen av kyrkunderhållsbidraget och utjämningsystemet är en viktig del i det arbetet. En ekonomi i balans är en förutsättning för att ha en beredskap för framtida utmaningar och insatser.

Bilaga 2 Samverkan och digitalisering

Lägesrapport för kyrkostyrelsens färdplan

Kyrkostyrelsens färdplan för samverkan och digitalisering innehöll åtta prioriterade områden, varav de fem första utgör Svenska kyrkans gemensamma digitala infrastruktur.

- Gemensam it-plattform
- Kyrknät (både fast nät och wifi)
- Microsoft 365
- Public 360 (diarium och möteshantering)
- E-arkiv
- Löneservice
- Ekonomiservice
- Att följa medlemmen (kommunikations- och medlemsstrategi)

När det gäller den gemensamma it-plattformen och Microsoft 365 har anslutningen av församlingar, pastorat och stift gått mycket bra och ligger nu över 90 procent. Det bådär gott för säkerheten i systemen och möjligheter att samarbeta över enhetsgränser. Det nya nätet, kyrknätet, kommer att lanseras under hösten 2022. Det är den enskilt viktigaste funktionen för att säkra Svenska kyrkans skyddsvärda uppgifter. Public 360 och e-arkiv är ännu inte lika spritt. Cirka 30 procent av församlingar, pastorat och stift använder dem idag. Ett nytt anslutningsprojekt är etablerat och kommer att arbeta dedikerat med dessa frågor framöver. Löneservice kommer under året att ha anslutit ungefär 30 procent av församlingar, pastorat och stift. I skrivande stund hanterar Svenska kyrkans löneservice över 100 000 lönespecifikationer per år. Ett arbete för att främja församlingars och pastorats möjligheter att följa medlemmen har startat, som en del av ett kyrkomötesuppdrag. Detta arbete sker tillsammans med församlingar och pastorat och beräknas pågå i två år.

Sammanfattning av utredning om Svenska kyrkans ekonomiservice

Kyrkostyrelsen föreslog kyrkomötet 2021 att en gemensam ekonomiservice skulle utredas vidare och att kyrkostyrelsen skulle återkomma till kyrkomötet 2022 med ett beslutsunderlag i ärendet. Syftet med en eventuell gemensam ekonomiservice är att den ska leda till jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet för Svenska kyrkan i sin helhet.

Utredningens genomförande

90 församlingar och pastorat samt åtta servicebyråer har deltagit i utredningen. Slutsatserna i utredningen bygger på insamlade uppgifter från respondenterna. Urvalet av församlingar och pastorat har baserats på:

- att täcka in samtliga stift
- varierade storlekar på församlingar och pastorat
- representation av olika systemstöd inom ekonomiområdet
- såväl församlingar/pastorat som är anslutna och som inte är anslutna till gemensamt arbetssätt inom ekonomiområdet.

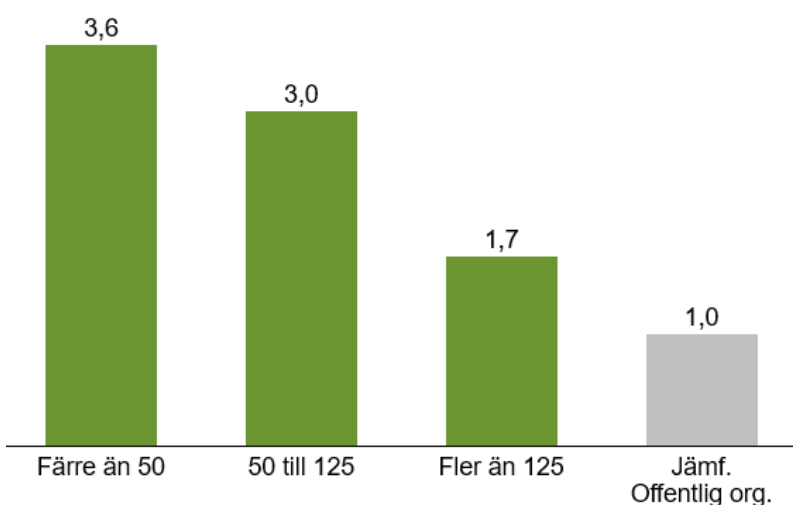
Utredningens slutsatser

Ungefär två tredjedelar av församlingar/pastorat sköter sin ekonomihantering lokalt, medan cirka en tredjedel är ansluten till den nationella nivåns ekonomitjänst (tidigare GAS Ekonomi). Hos dem som sköter ekonomin lokalt finns farhågor för anslutning till en servicebyrå. Det kan handla om rädsla för att bli anonym, begränsad tillgänglighet till support, otydlighet i ansvar och kan kläs i termer av kyrkosyn och minskat självstyre. Dessa farhågor delas inte av dem som är anslutna.

Nackdelar med en decentraliserad ekonomihantering är att den leder till sårbarhet och svårigheter att driva utvecklingsarbete. Uppdelade tjänster/mixtjänster mellan ekonomi och andra uppgifter samt små volymer leder till ökade ställtider. Det stora antalet mixtjänster ger också lägre möjlighet till specialisering och kunskapsfördjupning.

Storleksjämförelser

Diagram 1. Antal årsarbetare inom ekonomi

Antalet årsarbetare inom ekonomi jämfört med totalt antal anställda minskar med enhetens storlek.

I Svenska kyrkans största enheter är andelen 1,7 procent ekonomiarbetare av totalt antal anställda. I en offentlig organisation av ungefär motsvarande antal anställda och motsvarande hanterad mängd fakturor utgör ekonomihanteringen cirka 1 procent av totalt antal anställda.

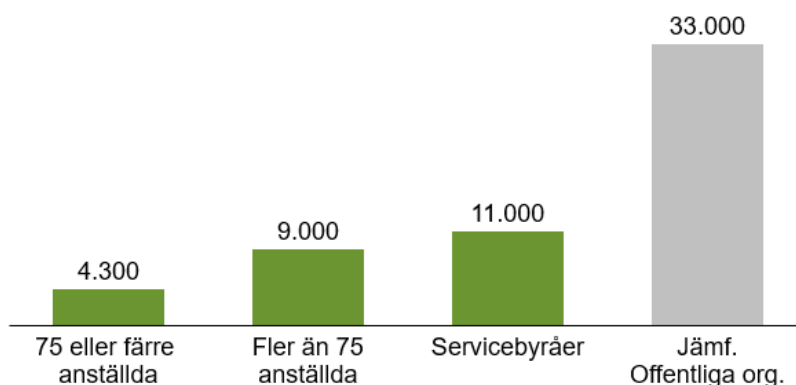
I jämförelse med etablerade shared servicecenters (servicebyråer) utanför Svenska kyrkan är även servicebyråerna inom Svenska kyrkan små. De varierar i storlek från några få till cirka 30 medarbetare. Det finns en potential för ökade stordriftsfördelar genom koncentration av volymer.

Då dagens servicebyråer erbjuder både kvalitativa tjänster och volymtjänster bör även en gemensam ekonomiservice erbjuda de tjänster som erbjuds inom servicebyråernas ekonomihantering idag. Risken är annars ökat antal kontaktytor för anslutna församlingar/pastorat. Dialog och samarbete skulle bli mer omständligt samt riskera att vara ett hinder för församlingar/pastorat som vill ansluta sig till ekonomiservice. En fördel med att hålla ihop leveransen av kvalitativa tjänster och volymtjänster är att servicebyråns medarbetare får en helhetssyn på församlingen/pastoratet.

Volymprocesser

Leverantörsfakturor

Diagram 2. Antal leverantörsfakturor per årsarbetare

Inom Svenska kyrkans församlingar/pastorat hanteras totalt cirka 1 miljon leverantörsfakturor per år av cirka 180 årsarbetare. Detta är den ekonomiprocess som totalt sett tar mest tid inom Svenska kyrkans ekonomihantering. Även de största enheterna inom Svenska kyrkan hanterar få leverantörsfakturor per anställd jämfört med offentliga organ i samma storlek.

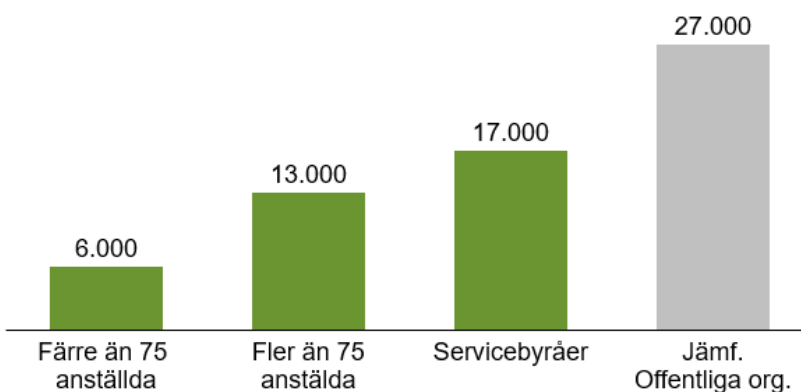
Genom att samla hanteringen av leverantörsfakturor till större volymer, standardisera processer och öka digitaliseringsgraden torde den kunna utföras med mindre tidsåtgång per hanterad faktura.

Digitaliseringsgraden sett till andel e-fakturor är låg inom Svenska kyrkan. Totalt uppskattas 10 procent av leverantörsfakturor utgöras av e-fakturor, vilket kan jämföras med övrig offentlig sektor där det sedan 2019 är krav på leverantörerna att använda e-faktura vid upphandling. Många offentliga organisationer har idag upp mot 80–90 procent e-fakturor. Genom att öka andelen e-fakturor inom Svenska kyrkan, finns väsentlig potential för ökad produktivitet så väl som höjd kvalitet.

Idag har 25 procent av Svenska kyrkans leverantörsfakturor ett lägre fakturabelopp än 500 kronor. Eftersom tidsåtgången för fakturahanteringen är densamma oavsett fakturabelopp, finns stor potential i att sänka det totala antalet fakturor genom att samla inköp.

Kundfakturor

Diagram 3. Antalet kundfakturor per årsarbetare.

Cirka 500 000 kundfakturer är fördelade på församlingar/pastorat samt servicebyråer, vilket gör det svårt att uppnå stordriftsfördelar i hanteringen. I nuvarande ordning är volymerna låga även i större församlingar/pastorat och servicebyråer, jämfört med motsvarande organisationer i offentlig sektor. Merparten av kundfakturorna kommer ifrån gravskötsel och tiden för dessa finns därmed inte med i beräkningarna ovan. Andelen e-fakturer inom kundfakturaflödet är relativt lågt, cirka 10 procent, där en jämförelsegrupp inom offentlig sektor har cirka 30 procent. Vid ökad andel e-fakturer, kan både produktivitet och kvalitet ökas.

Löpande redovisning

I den löpande redovisningen är det stor skillnad mellan större församlingar/pastorat och de mindre i hur ofta bokföring av verifikationer sker. Samtliga större församlingar/pastorat uppger att de bokför några gånger per vecka eller dagligen medan de mindre gör det några gånger per månad.

Det finns ett stort antal transaktioner utifrån manuella bokföringsorder inom Svenska kyrkan. Attest av bokföringsorder sker manuellt på papper i de flesta församlingar/pastorat och en del attesterar dem inte alls. Inom löpande redovisning finns en potential för ökad intern kontroll och kvalitet genom att säkerställa systemstöd för digital attest samt högre produktivitet vid mindre andel manuella underlag och samlad hantering.

Kvalitativa processer

Bokslut och rapportering

Ett standardiserat arbetssätt är en viktig faktor för en effektiv hantering av bokslut, avstämningar, rapporter, anläggningstillgångar och periodiseringar. En förutsättning för standardisering är att tydligt dokumentera bokslutsprocessen med checklistor och ansvarsfördelning. Inom Svenska kyrkan uppger en mindre del av församlingar/pastorat att de helt och hållet har dokumenterat till exempel rutiner/processer, checklistor, ansvarsfördelning, mallar med mera för bokslutsprocessen. Det är en stor skillnad mellan mindre församlingar/pastorat, där knappt hälften uppger att de saknar dokumentation eller delvis har dokumenterat bokslutsprocessen, och större församlingar/pastorat där en majoritet uppger att de helt eller delvis har sådan dokumentation.

I en gemensam ekonomiservice finns potential för att uppnå en mer standardiserad bokslutshantering och därmed högre produktivitet och minskad sårbarhet som minskar personberoende genom att tydligt definiera och dokumentera processer, rutiner, gränssnitt, roller och ansvar; det man brukar kalla för strukturkapital. Den stora mängden mixtjänster i dagens hantering är en utmaning för att kunna uppnå hög produktivitet samt bygga specialistkompetens.

Budgetprocess

I budgetarbetet görs ställningstaganden och bedömningar som kräver kvalificerad ekonomikompetens. De församlingar/pastorat som inte har tillgång till sådan kompetens genom egen personal eller personal i servicebyrå, vänder sig idag till externa aktörer mot betalning. Med en gemensam ekonomiservice kan ändamålsenligt systemstöd, standardiserat arbetssätt och tillgång till specialistkunskap tillgodoses.

Systemförvaltning och leverantörsstyrning

Majoriteten av församlingar/pastorat sköter själva dialogen med systemleverantörer. Det är lättare att få ett bra pris och sätta press på en leverantör vid köp av ekonomisystem för 600 enheter, än om varje enhet för sig gör en beställning.

Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras

- så snart som möjligt inom målperioden (som sträcker sig till 2030),
- med den nationella nivån som huvudman,
- och att både volymtjänster och kvalificerat stöd erbjuds,
- med tillvaratagande av befintliga servicebyråers kompetens, med inriktning att på sikt minska antalet leverantörsorter i Sverige.

Syftet med en gemensam ekonomiservice är att den ska leda till *jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet* för Svenska kyrkan i sin helhet.

Starkt bidragande till jämn och hög kvalitet är ett standardiserat utförande. Ett likartat förfarande enligt en bestämd metodik varje gång något utförs ger en förutsägbarhet i kvaliteten i utfallet samtidigt som kvalitet kan byggas in i metodiken. Standardiserat utförande uppnås inom ekonomiservice genom att dokumentera processer, rutiner, gränssnitt, roller och ansvar. Detta omfattar vad som brukar benämnas som strukturkapital.

Det finns idag stor kompetens inom ekonomihantering hos enskilda församlingar/pastorat. Med en gemensam ekonomiservice kan kompetensen inom ekonomihantering på ett bättre sätt delas, föras vidare och tillgängliggöras för många. Med samlade resurser finns större möjligheter till fördjupning och specialisering.

Vid en samlad hantering inom ekonomiservice skapas en överblick över utförda processer. Det blir då lättare att driva automatisering och digitalisering. Den utveckling som behöver göras kan införas på få ställen men tillgängliggöras för många. Alla steg som innebär en automatisering istället för manuell hantering innebär en minskad risk för fel och därmed hög och jämn kvalitet.

En annan potentiell effekt med gemensam ekonomiservice är ökad *ekonomisk hållbarhet*. Besparingar i form av behov av mindre resurser med ekonomiservice innebär en teoretisk besparing. För att realisera dessa besparingsmöjligheter behöver anslutning till ekonomiservice ske vid naturliga avgångar. Om gemensamma resurser utökas samtidigt som lokala resurser inte minskas, finns risk för att kostnaderna istället ökar.

Ekonomihantering utförs av cirka 630 årsarbetare och kostar årligen cirka 420 miljoner kronor. Ekonomiservice uppskattas kunna utföras av 470 årsarbetare och årligen kosta cirka 320 miljoner kronor. Detta innebär en teoretisk övertalighet om 160 årsarbetare och en potentiell besparing på cirka 100 miljoner kronor årligen vid full anslutning.

Därtill kommer en besparingspotential i gemensam förvaltningsstyrning, gemensam upphandling och kravställning. Idag uppskattas systemstödet för ekonomihantering kosta cirka 40 miljoner kronor årligen för Svenska kyrkan.

I jämförelse med att en extern leverantör skulle sköta ekonomihanteringen åt Svenska kyrkan, har en egen ekonomiservice fördelar genom att inomkyrkliga tjänster både är momsbefriade och bör kunna erbjudas till självkostnadspris utan vinstmarginal.

För att uppnå *ekonomisk hållbarhet* med önskad effektivitet är kyrkostyrelsens utgångspunkt att det är önskvärt med hög anslutning, en huvudman, att volymtjänster och kvalificerat stöd hålls samman och att befintlig kompetens tas tillvara i möjligaste mån. Att besluta om ett exakt datum torde vara olämpligt innan en förstudie om etablering av gemensam ekonomiservice är gjord. Kyrkostyrelsen avser därför att starta en förstudie våren 2023. Förstudien bör svara på frågor som exempelvis lämpligt år för etablering och finansieringsmodell.

Bland församlingar/pastorat som idag är anslutna till servicebyrå anges *minskad sårbarhet* som främsta fördel med att ha fått stöd i sin ekonomihantering. Detta var också den största drivkraften vid införande av Statens servicecenter. Svenska kyrkans gemensamma ekonomiservice skulle kunna bidra till en konstant hög tillgänglighet till följd av samlade resurser med gemensamt arbetssätt och delade kunskaper.

Bilaga 3 Omvärldsbeskrivning

Varje tid ställer Svenska kyrkan inför teologiska, ekonomiska och organisatoriska utmaningar som påkallar en kontinuerlig reflektion kring relationen mellan de föränderliga villkoren och den givna kallelsen att i ord och handling förkunna evangelium.

Denna rapport tecknar en bild av de övergripande trender som bedöms vara av särskild betydelse för Svenska kyrkan under den period som täcks in av denna rapport, från 2020 till och med vårvintern 2022. Denna period har starkast präglats av coronapandemins fortsatta konsekvenser, det eskalerande klimathotet och, sedan slutet av februari 2022, av ett kraftigt försämrat säkerhetsläge som ett resultat av den ryska invasionen av Ukraina.

Samtliga dessa händelseutvecklingar tjänar som påtagliga påminnelser om att en klar distinktion mellan globala och nationella trender är svår att upprätthålla. Globala processer blir begripliga genom sina lokala gestaltningar på samma sätt som nationella och lokala sammanhang måste ses som uttryck för globala processer. Genom denna *glokalisering* blir det lokala och det globala olika dimensioner av tillvaron snarare än geografiska bestämmelser.

Ett försämrat säkerhetsläge

Den 24 februari 2022 gick Ryssland till militärt angrepp mot Ukraina. Krigets konsekvenser kommer utan tvivel att bli djupgående och långvariga. Europa är nu skådeplatsen för den allvarligaste väpnade konflikten sedan andra världskriget och hela den europeiska säkerhetsordningen är hotad. Dödstalen stiger dag för dag, städer bombas urskillningslöst och miljontals ukrainare drivs på flykt. Invasionen, som bryter mot FN-stadgan från 1945, har lett omfattande sanktioner mot Ryssland, förflyttning av NATO-trupper samt kraftig militär upprustning i Sverige och andra EU-länder. Invasionen av Ukraina har föregåtts av bland annat Donbasskonflikten i östra Ukraina och den olagliga ryska annekteringen av Krimhalvön 2014.

Utvecklingen är ett led i det gångna decenniets ökade spänningar mellan stormakterna USA, Ryssland och Kina vilka, förutom i Ukraina och Belarus, även kommit till uttryck i bland annat Östersjöområdet,¹ Arktis,² Sydkinesiska sjön och Taiwan.³

De fullständiga konsekvenserna av kriget i Ukraina är ännu okända för oss. Det är dock redan nu uppenbart att det medför ett mer spänt säkerhetsläge och en humanitär katastrof vars följder kommer att vara kännbara i stora delar av världen, inklusive i Sverige, under en lång tid framöver. Civilsamhället, inklusive trossamfund som Svenska kyrkan med en djup förankring i ekumeniska samarbeten, kommer att spela en viktig roll.

Den ökade digitaliseringen av samhället, som påskyndats under pandemin, har inneburit ökad sårbarhet i samhället och ställer höga krav på kunskap om risker och cybersäkerhet. Antalet cyberattacker har ökat kraftigt mot organisationer, banker,

¹ Se t.ex. <https://svenska.yle.fi/artikel/2021/04/06/risk-for-ny-upptrappning-i-ostra-ukraina-efter-att-ryssland-skickat-tunga-vapen> (hämtat 2021-10-21)

² SIPRI Insights on Peace and Security mars 2021, https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-03/sipriinsight2103_arctic_triangle_0.pdf (hämtat 2021-10-21)

³ Se t.ex. <https://svenska.yle.fi/artikel/2021/04/06/risk-for-ny-upptrappning-i-ostra-ukraina-efter-att-ryssland-skickat-tunga-vapen> (hämtat 2021-10-21)

andra företag, regeringar, myndigheter och privatpersoner. I det nya digitala informationslandskapet har även desinformationskampanjer påverkan för stabilitet inom länder och världspolitiken.⁴

Svenska kyrkan är en del av totalförsvaret. Att möta och bearbeta människors existentiella oro och att bidra till hopp är trossamfundens grundläggande uppdrag och utgör ett väsentligt bidrag till samhällets samlade motståndskraft. Svenska kyrkan har därför anledning att noga följa utvecklingen och bereda sig för olika tänkbara konsekvenser.

I mitten på maj beslutade Sverige och Finland att lämna en ansökan om medlemskap i militäralliansen NATO, efter en påskyndad process i respektive land med anledning av Rysslands invasion av Ukraina.

En värld i pandemins grepp

Under senhösten 2019 började coronaviruset, som orsakar en viral luftvägsinfektion kallad covid-19, att spridas i Hubeiprovinserna i Kina. Under de första månaderna av 2020 utvecklades virusspridningen till en regelrätt pandemi med påtagliga globala konsekvenser. Tidiga förhoppningar om att pandemin skulle klinga av efter några månader har kommit på skam och stora delar av världen är vid årsskiftet 2021–2022 fortsatt starkt präglade av pandemin.

Coronapandemin har med skärpa blottat ojämlikheter i det globala nätverk av flöden av materia, information, varor, människor, idéer, energi, som brukar benämnas världssystemet.⁵ Pandemin har också tydliggjort de ofta radikalt skilda livsvillkor som människor inom samma land kan leva under, skillnader som går att knyta till faktorer som socioekonomisk status, generation och etnicitet.

Samtidigt som pandemin blottlägger stora ojämlikheter vittnar strategierna för att bemöta den om en internationell samarbetsförmåga och en mycket snabb teknikutveckling. Den 11 mars 2020 deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) covid-19 som en pandemi och redan den 8 december samma år gavs det första vaccinet mot covid-19.⁶

I början av januari 2022 hade covid-19 skördat drygt 5 440 000 människoliv i världen.⁷ I Sverige är främst dödsfall bland äldre, inte minst inom äldreomsorgen, kraftigt överrepresenterade i statistiken.⁸ Äldreboendens andel av det totala antalet dödsfall i covid-19 i Sverige var i oktober 2020 46 procent.⁹

Den 3 januari 2022 hade 58,3 procent av världens befolkning fått minst en dos av covid-19-vaccin. Men endast 8,5 procent av befolkningen i låginkomstländer har fått

⁴ <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-03-18-okade-sakerhetshot-mot-sverige.html>,

<https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.f2735ce171767402ba202/1591164566288/Rapport-Cybersakerhet-Hot-Metoder-Brister.pdf>, (hämtat 2021-10-21)

⁵ Begreppet förknippas särskilt med sociologen Immanuel Wallerstein (1930–2019). Andra kända företrädare för världssystemteorin är Andre Gunder Frank och Samir Amin

⁶ <https://www.ajmc.com/view/a-timeline-of-covid19-developments-in-2020> (hämtat 2021-10-14)

⁷ <https://ourworldindata.org/coronavirus-data> (hämtat 2022-01-03)

⁸ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ny-statistik-over-3000-doda-i-covid-19-fran-aldreboenden> (hämtat 2022-02-03).

⁹ https://www.regeringen.se/4af363/contentassets/a8e708fff5e84279bf11adbd0f78fcc1/internationella-erfarenheter-av-covid-19-i-aldreboenden_webb.pdf (hämtat 2022-02-07).

minst en dos.¹⁰ Den 11 januari 2022 hade 7 439 495 svenskar över 16 år fått minst två doser av covid-19-vaccin vilket motsvarar 82,3 procent.¹¹

De sociopolitiska strategierna för att bekämpa virusspridningen inkluderar karantän, strängare gränskontroller, utgångsförbud, nedstängningar eller begränsad tillgång till arbetsplatser och skolor, distansarbete, begränsningar av folksamlingars storlek, direktiv för avstånd mellan människor på offentliga platser, kohortvård och vaccinationsbevis. Dessa strategier kompletteras med rekommendationer om hygienåtgärder som frekvent handtvätt, bärande av munskydd på offentliga platser och visstelse hemma även vid lindriga symtom. Dessa sociopolitiska strategier nyttjades delvis i Sverige.

Den svenska ”coronastrategin” väckte, i synnerhet i början, internationell uppmärksamhet. Det svenska samhället har, i jämförelse med de flesta europeiska länder, förblivit relativt öppet under pandemin. Strategin sågs till en början som ett attraktivt alternativ till de nedstängningar som på många andra håll ledde till ekonomiska, sociala och psykologiska problem för såväl individer som verksamheter. Men kritiken mot den svenska hanteringen av pandemin växte när dess konsekvenser, räknat i antal sjukdoms- och dödsfall, blev uppenbara. En jämförelse mellan de nordiska länderna i mitten av oktober 2021 visar följande dödstal till följd av covid-19: Finland, 1 112, Norge, 884, Danmark, 2 676, Island, 33 och Sverige 14 926.¹² I jämförelse med övriga Europa är däremot överdödligheten i Sverige relativt låg.¹³

Vid årsskiftet 2021–2022 är pandemin fortsatt pågående men verkningsfulla vaccinationer och löftesrika antivirala läkemedel mot covid-19 ger befogade skäl för en viss optimism om en väg ut ur pandemin.¹⁴

Coronapandemin är en påtaglig påminnelse om hur globaliseringen på ett konkret sätt griper in i lokala livsvärldar, inklusive individuella kroppar. Detta globala fenomen väcker, till synes paradoxalt, ett växande intresse för det lokala. När chartermålen stängs öppnas våra ögon för de rikedomar och upplevelser som finns i den egna närmiljön. Såväl nationalparker och naturreservat som stadsparker och andra grönområden har fått ökade besökstal under pandemin.

Hälften av Sveriges yrkesverksamma har arbetat hemifrån det senaste året och skillnaderna har blivit mycket tydliga mellan olika yrkesgruppers möjligheter och utmaningar under pandemin.¹⁵ Samtidigt har många arbetsplatser genomgått genomgripande förändringar i möteskultur och underlättat för arbete hemifrån.

Det är inte osannolikt att många av dessa förändringar kommer att bli bestående. Enligt en Sifo-undersökning vill fyra av tio svenskar flyga mindre än vad de gjorde före pandemin.¹⁶ Dessa attitydförändringar vittnar om att pandemin erbjudit tillfällen för kollektiv eftertanke. Om de kommer att bestå är däremot en öppen fråga.

¹⁰ https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=OWID_WRL (hämtat 2022-01-03).

¹¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/statistikdatabaser-och-visualisering/vaccinationsstatistik/statistik-for-vaccination-mot-covid-19/> (hämtat 2022-01-11)

¹² <https://ourworldindata.org/coronavirus-data> (hämtat 2021-10-15)

¹³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_MEXRT_custom_342641/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=7c411664-aa81-460c-aa40-22472512fe8b (hämtat 2022-01-11).

¹⁴ <https://www.nature.com/articles/d41586-021-02783-1> (hämtat 2021-10-15)

¹⁵ <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2021/inledning/> (hämtat 2021-10-27)

¹⁶ <https://via.tt.se/pressmeddelande/ny-sifo-fyra-av-tio-svenskar-vill-flyga-mindre-aven-efter-pandemin?publisherId=3236031&releaseId=3301780> (hämtat 2021-10-15)

Världen befinner sig i en fas av accelererande klimatförändringar, snabb förlust av biologisk mångfald, föroreningar av hav och vattendrag och smältande glaciärer. FN:s klimatpanel IPCC:s (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) rapport visar att det är ställt utom tvivel att mänsklig aktivitet orsakar förändringarna, och att det enbart är kraftiga gemensamma åtgärder som kan bromsa utvecklingen.¹⁷ Därtill slår panelen fast att många av de farhågor som tidigare formulerats av forskare redan nu har be-
sannats.¹⁸

Då så kallade *tipping points* (brytpunkter) passeras kan plötsligt oåterkalleliga förändringar försätta hela klimatsystemet i ett nytt tillstånd. Enligt Stockholm Resilience Centre är nu nio av femton identifierade brytpunkter nära att passeras.¹⁹ Samtidigt poängterar forskarna bakom IPCC:s klimatrapport att det ännu inte är för sent att vidta åtgärder för att dämpa klimatförändringarnas konsekvenser.²⁰

Globalt såväl som nationellt och lokalt vidtas en serie åtgärder både för att minska koldioxidutsläppen och för att anpassa samhällen till de förändringar som oundvikligen är att vänta. Detta arbete inkluderar forskning och ett intensivt tekniskt och juridiskt utvecklingsarbete.

De 17 globala mål som ställts upp i Agenda 2030, vilka antogs av världens ledare 2015, syftar till att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Målen är indelade i ett antal delmål med tillhörande och mätbara indikatorer vilket möjliggör uppföljning och utvärdering av arbetet.²¹ Stora delar av civilsamhället, inklusive trossamfund, mobiliserade inför FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow i november 2021.²²

När konferensen avslutades den 14 november var reaktionerna blandade.²³ Beslut om nya regler för utsläppsmarknaden²⁴ och formuleringar om kol och fossila bränslen finns för första gången med. Detta kan betraktas som en framgång, även om slutformuleringarna urvattnades efter en intervention i sista minuten av Indien och Kina.

Nationella klimatåtaganden som lämnades inför COP26 skulle leda till en uppvärmning på cirka 2,4 grader, det vill säga väl över Parisavtalets mål.²⁵ Förhandlingarna under mötet resulterade i åtaganden som anses kunna begränsa ökningen till

¹⁷ <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/> (hämtat 2021-09-18)

¹⁸ https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report.pdf (hämtat 2021-10-05)

¹⁹ <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2019-11-27-time-for-an-emergency-response.html> (hämtat 2021-10-05)

²⁰ DN debatt 2021-10-18, "Sprid inte bilden av att det är för sent att rädda klimatet"

²¹ <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fatigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/> (hämtat 2021-10-06)

²² T.ex. <https://www.scotsman.com/news/environment/cop26-thousands-of-demonstrators-due-to-march-on-glasgow-during-climate-summit-3386888> (hämtat 2021-10-20)

²³ <https://unfccc.int/news/cop26-reaches-consensus-on-key-actions-to-address-climate-change;>
<https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/glasgow-climate-change-conference-october-november-2021/outcomes-of-the-glasgow-climate-change-conference;>
<https://www.nature.com/articles/d41586-021-03431-4> (2021-11-16)

²⁴ [https://www.reuters.com/business/cop/outline-carbon-markets-deal-emerges-un-climate-summit-2021-11-13/;](https://www.reuters.com/business/cop/outline-carbon-markets-deal-emerges-un-climate-summit-2021-11-13/) men som också väckt kritik <https://carbonmarketwatch.org/2021/11/13/cop26-half-baked-carbon-market-rules-fail-to-take-heat-off-the-climate/> (hämtat 2021-11-16)

²⁵ <https://www.carbonbrief.org/analysis-do-cop26-promises-keep-global-warming-below-2c> (2021-11-16)

1,8 grader, och mötet slutade i en uppmaning om skärpta nationella åtaganden för ett 1,5-gradersmål till nästa klimatkonferens redan 2022, COP27 i Egypten.²⁶

Enligt EU:s nya klimatlag, som antogs i juni 2021, ska EU vara klimatneutralt senast 2050.²⁷ År 2030 ska utsläppsnivåerna ha minskat med 55 procent jämfört med 1990. Kritiker menar att lagstiftningen är svag och otillräcklig.²⁸ För att nå EU:s klimatmål behöver investeringar i större utsträckning styras mot hållbara projekt och verksamheter. Under senare år har emellertid stödet för klimatanpassning minskat.²⁹

Förändrad markanvändning, föroreningar och klimatförändringar har lett till att den biologiska mångfalden minskat i snabb takt. I juni 2021 antogs EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 vilken syftar till att världens ekosystem återställs, görs motståndskraftiga och skyddas på lämpligt sätt senast 2050. Strategin siktar på att ta itu med de viktigaste drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald och fastställa rättsligt bindande mål.³⁰

10 procent av den skogsareal som Svenska kyrkan förvaltar är frivilligt undantagen från brukande. Om den frivilliga avsättningen är i rimlig nivå kan inte enkelt avgöras. Jämförelser med andra aktörers avsättning och internationella mål är svåra att göra. Vid bildande av naturreservat till följd av höga naturvärden så övergår marken till staten, varför det inte längre kommer att synas i statistik över exempelvis Svenska kyrkans skyddade skog. Även internationellt försvåras uppföljningen av länders åtagande i relation till konventionen om biologisk mångfald av skillnader i bland annat naturförhållanden och definitionen av skyddad natur i rapporteringen.³¹

Skogens betydelse för såväl biologisk mångfald, klimat och ekonomi som för människors rekreation, estetiska upplevelser och andliga välbefinnande kan knappast överskattas. Intressekonflikter i relation till markanvändning är inte minst märkbara i Sápmi där traditionella näringar ofta hamnar på kollisionskurs med turism, gruvindustri och skogsägares virkesuttag.³²

Växande humanitära behov

Coronapandemin innebar en ekonomisk nedgång med 5 procent av den globala BNP-tillväxten, Bruttonationalprodukten, 2020.³³ En kombination av klimat- och pandemi-effekter ledde till att 2020 var året då extrem hunger i världen ökade igen, efter att ha

²⁶ <https://www.iea.org/commentaries/cop26-climate-pledges-could-help-limit-global-warming-to-1-8-c-but-implementing-them-will-be-the-key>;

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6021 (2021-11-16)

²⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20210621IPR06627/klimatneutralt-eu-senast-2050-europaparlamentet-godkanner-eu-s-nya-klimatlag> (hämtat 2021-11-16)

²⁸ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/klimatlag-spikad-eu-ska-vara-klimatneutralt-ar-2050> (hämtat 2021-10-06)

²⁹ <https://www.svenskakyrkan.se/act/nyheter/eus-lander-lever-inte-upp-till-sina-loften-om-klimatanpassning>

³⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20200109STO69929/biodiversity-loss-what-is-causing-it-and-why-is-it-a-concern> (hämtat 2021-10-08)

³¹ <https://haradsallmanningsforbundet.se/wp-content/uploads/2020/10/rapport-sveriges-internationella-ataganden-om-skydd-av-natur.pdf> (hämtat 2021-10-29) <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/jamforande-studie-om-sattet-att-redovisa-skyddad-natur/> (hämtat 2022-04-08)

³² Se t.ex. DN 25 januari 2021, "Samer, turismföretag och miljörelsen kritiserar Sveaskogs avverkningar"

³³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (hämtat 2021-10-20)

minskat i 22 år. Antalet människor i behov av humanitärt stöd nästan fördubblades.³⁴ Sommaren 2021 var behoven mer än dubbelt så stora som den tillgängliga finansieringen vilket skapade det största humanitära finansieringsgapet någonsin. Act Svenska kyrkan samverkar med andra trossamfund, kyrkliga organisationer och civilsamhällesorganisationer för att möta behoven.

Inte minst saknas pengar för insatser för att bekämpa pandemin. Endast 40 procent av FN:s humanitära appeller för pandemibekämpning är täckta av givarna.³⁵ Detta trots att det internationella biståndet ökade något under 2020 och idag uppgår till den rekordhöga nivån 161,2 miljarder dollar.³⁶ Ökningen motsvarar dock inte på långa vägar de växande behoven och utgör endast 1 procent av det totala nationella stimulanspaket som världens regeringar beslutat om för att möta pandemin.³⁷

Samtidigt har många humanitära insatser försvårats av nedstängningar och andra åtgärder för att bromsa pandemin. Under 2021 har antalet människor som riskerar att drabbas av svält ökat snabbt och i september 2021 gick svält om covid-19 i antalet dödsfall per minut.³⁸ Sex länder var i så kallad hungerkris inför sommaren 2021: Venezuela, Centralafrikanska republiken, Jemen, Sahel, Sudan och Syrien. Sedan dess har även Afghanistan, Sydsudan och Etiopien lagts till listan, där dessutom medelinkomstländer som Sydafrika, Indien och Brasilien drabbats av en kraftig ökning av människor som hungrar.³⁹

Väpnade konflikter och klimatförändringar driver människor på flykt. Flyktingsituationen har kraftigt förvärrats, vilket inte minst ses i vårt närområde där kriget i Ukraina på kort tid tvingat ytterligare miljontals människor på flykt. Redan innan kriget befann sig 2021 totalt nästan 83 miljoner människor på flykt, vilket är den högsta siffran någonsin och en fördubbling på tio år.⁴⁰ Under coronapandemin har dock de internationella flyktingströmmarna minskat något till följd av stängda gränser och rörelserestriktioner. Samtidigt har situationen för människor på flykt kraftigt förvärrats då de humanitära behoven har ökat samtidigt som det blivit allt svårare att nå ut med insatser.⁴¹ Om pandemirestriktionerna lättar är det därför sannolikt att de internationella migrationsströmmarna, drivna av den hastigt förvärrade situationen i Afghanistan, fortsatta konflikter i bland annat Etiopien, Syrien och Jemen, samt den snabbt ökande hungern, kommer att öka.⁴²

³⁴ https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GHRP-COVID19_July_update_0.pdf (hämtat 2020-09-22)

³⁵ <https://fts.unocha.org/appeals/952/summary> (hämtat 2021-09-19)

³⁶ <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm> (hämtat 2021-09-14)

³⁷ <https://reliefweb.int/report/world/covid-19-spending-helped-lift-foreign-aid-all-time-high-2020-more-effort-needed> (hämtat 2021-09-14)

³⁸ <https://www.oxfam.org/en/world-midst-hunger-pandemic-conflict-coronavirus-and-climate-crisis-threaten-push-millions> (hämtat 2021-09-19)

³⁹ https://hungermap.wfp.org/?_ga=2.46811623.1325934347.1632090838-1765338770.1632090838&_gac=1.57145688.1632090845.Cj0KCQjwv5uKBhD6ARIsAGv9a-zbsnFcztcl7X32i8zCNANqhCSxHvvdjvLZVbFn78ys_Wp57BOgZlcaAq-8EALw_wcB (hämtat 2021-09-19)

⁴⁰ <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/unhcr-how-many-refugees/> (hämtat 2021-09-19)

⁴¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/covid-19> (hämtat 2021-09-22)

⁴² <https://drc.ngo/media/gzhpXXlt/drc-global-displacement-forecast-report-2021.pdf> (hämtat 2021-09-20)

Stora skillnader i arbetslöshet och välfärd

Den globala ekonomiska återhämtningen har varit överraskande positiv med en ökning av global BNP motsvarande 5,9 procent 2021, vilket är den starkaste uppgången på 80 år. Trots återhämtningen kommer den globala produktionen att ligga cirka 3 procent lägre än prognoserna före pandemin. Därtill är tillväxten ojämnt fördelad. Tillväxten förväntas vara störst i Kina följt av USA och Storbritannien.⁴³ Bland låginkomstekonomier, där vaccinationsgraden är mycket låg, förväntas det ta lång tid innan fattigdomen åter minskar.⁴⁴ Även inom Europa har skillnader i välfärd ökat, både mellan och inom länder. Utvecklingen har varit särskilt negativ i de länder som sedan tidigare haft mest ojämlig fördelning – Rumänien och Litauen.⁴⁵

I takt med att fler vaccineras öppnar världsekonomin upp. Brist på insatsvaror och logistikproblem fortsätter att hämma produktionen de närmaste kvartalen men konjunkturförstärkningen antas fortsätta trots det. De jämförelsevis omfattande åtgärderna i regeringens budget för 2022 stimulerar efterfrågetillväxten och bidrar till att den svenska ekonomin går in i en mild högkonjunktur.⁴⁶ Jämfört med tredje kvartalet föregående år ökade BNP med 4,7 procent under 2021.⁴⁷ Arbetsmarknaden släpar efter, men arbetslösheten är nu nere på samma nivå som före pandemin.⁴⁸

Covid-19 innebar en ökning av en tidigare uppåtgående trend i arbetslösheten i Sverige. Efter att ha nått en relativt låg nivå 2018 vände arbetslösheten uppåt igen och låg 2019 på 6,8 procent. Året därpå hade den stigit till 8,3 procent. Skillnaderna mellan olika grupper och regioner är dock stora. I slutet av juni 2021 uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till 19 procent, jämfört med 4,5 procent bland inrikes födda.⁴⁹ Dessutom försvann mellan första och fjärde kvartalet 2020 nästan 10 000 utrikes födda företagare. Det är en minskning med omkring 10 procent, jämfört med 2 procent bland inrikes födda företagare.⁵⁰ Det finns en risk att pandemin bryter det senaste decenniets trend mot snabbare etablering för nyanlända på arbetsmarknaden.⁵¹

I mars 2021 uppgick antalet långtidsarbetslösa till drygt 182 000 personer, vilket var närmare 29 000 personer fler än ett år tidigare. Det motsvarar 41 procent av det totala antalet inskrivna arbetslösa på arbetsförmedlingen, vilket uppgick till drygt 440 000 personer i åldersgruppen 16–64 år. De som redan var arbetslösa före pandemin får det ännu svårare när kompetenskraven ökar vilket kan leda till att den totala arbetslösheten permanentas på en högre nivå. Arbetslösheten har dock under hösten

⁴³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/06/08/the-global-economy-on-track-for-strong-but-uneven-growth-as-covid-19-still-weighs> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁴ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/06/08/world-bank-global-economic-prospects-2021> (hämtat 2021-11-14)

⁴⁵ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality&oldid=528159 (hämtat 2022-02-17).

⁴⁶ <https://www.konj.se/publikationer/konjunkturlaget/konjunkturlaget/2021-09-29-ekonomingar-in-i-mild-hogkonjunktur-2022-med-jamforelsevis-hog-arbetsloshet.html> (2021-11-14)

⁴⁷ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper-kvartals-och-arsberakningar/pong/statistiknyhet/namnlos2/> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁸ <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=2B10C09C793EF1F8> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁹ SCB 2021-09-24, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/arbetsloshet-i-sverige/> (hämtat 2021-11-14)

⁵⁰ Svenskt näringsliv, https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/arbetsmarknadspolitik/rapport-10000-utrikes-fodda-foretagare-utslagna-av-pandemin_1167187.html (hämtat 2021-11-14)

⁵¹ SCB, <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Flyktingars-vag-in-pa-svensk-arbetsmarknad/>

2021 vänt nedåt i och med den ekonomiska återhämtningen, och något färre långtidsarbetslösa rapporterades för september 2021.⁵² För den framtida arbetsmarknaden finns även andra utmaningar som kompetensbrist och påverkan av digitalisering och artificiell intelligens vilka reser nya etiska frågor och kan innebära att många arbetsuppgifter i framtiden inte längre kommer att utföras av människor.

Nästan oavsett vilket mått på inkomstfördelningen man använder så är inkomstskillnaderna små i Sverige jämfört med de flesta andra länder i EU och OECD. Enligt Riksbankens beräkningar har inkomstskillnaderna i Sverige varit nästan oförändrade sedan 2015, men i ett längre tidsperspektiv, från 1980-talet, har de ökat. De ökande inkomstskillnaderna bidrar till att andelen barnfamiljer som lever med relativt låg ekonomisk standard har fortsatt att öka även under 2020. Samtidigt har den ekonomiska utsattheten minskat något bland barnfamiljer enligt vissa mått samtidigt som den ökat enligt andra. Det senare är sannolikt kopplat till pandemin som har påverkat samhället på många sätt. Bland annat har arbetslösheten ökat men samtidigt har ett tillfälligt tillägg till bostadsbidraget införts, vilket kan vara en del av förklaringen.⁵³

Stadsmissionernas fattigdomsrapport visar att pandemin har ökat utsattheten och fått helt nya grupper att söka hjälp hos Sveriges stadsmissioner. En av de nya grupperna är barnfamiljer vars barn tidigare ätit i skolan och som i samband med distansundervisning behövt civilsamhällets bistånd för att täcka detta extra mål mat om dagen. Det finns också de som inte har råd med internet och behövt hjälp för att kunna ta del av digital undervisning i hemmet. Flera stadsmissioner har också sett en ökad utsatthet bland unga som blivit av med arbetet som en konsekvens av pandemin.⁵⁴

Det är stora skillnader i uppväxtvillkor mellan barn i Sverige. Särskilt barn till nyanlända riskerar att leva under svåra ekonomiska förhållanden.⁵⁵ Vid sidan om barnfattigdom är även fattigdom bland äldre ett problem. Cirka 380 000 pensionärer i Sverige har idag en pension på under 10 000 kronor i månaden före skatt. Ytterligare nästan 650 000 har en pension under 13 500 kronor i månaden. En stor andel av dessa är kvinnor som arbetat i låglönesektorer. Andra grupper är individer som har råkat ut för svår sjukdom eller arbetslöshet, eller som inte haft möjlighet att lönearbete tillräckligt många år i Sverige.⁵⁶

Inom välfärden är kompetensförsörjning ett av det kommande decenniets viktigaste frågor för Sveriges kommuner och regioner. Antalet anställda i välfärden, inklusive privata utförare, beräknas behöva öka med cirka 132 000 under perioden 2019–2029 och utöver det tillkommer 340 000 pensionsavgångar under samma period.⁵⁷

⁵² Arbetsförmedlingen 2021-04-13, "långtidsarbetslöshetens utveckling i spåren av pandemin. Rekordhög långtidsarbetslöshet riskerar att bita sig fast", <https://arbetsformedlingen.se/download/18.45f2840b17863cf8a233152/1618311657678/langtidsarbetsloschetens-utveckling-i-sporen-av-pandemin.pdf>. Se även <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=A01E97DBA2F6C7FA> (hämtat 2021-11-14)

⁵³ Försäkringskassan 2021, "Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021", <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/128407a7-c262-4a9e-9d9b-61000a05acf8/barnhushallens-ekonomi-svar-pa-regeringsuppdrag-fk-2021-000490.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>

⁵⁴ <https://sverigesstadsmissioner.se/files/8916/0268/6986/fattigdomsrapport-2020-enkelsida-lowres.pdf> (hämtat 2021-11-05)

⁵⁵ Carina Mood och Jan O Jonsson, DN debatt 2021-10-28, <https://www.dn.se/debatt/radda-barnen-blaser-upp-siffror-av-barnfattigdom/> (hämtat 2021-11-14)

⁵⁶ Pensionsmyndigheten (2021) Pensionsstatistik, utbetalningar juni 2021

⁵⁷ <https://rapporter.skr.se/mot-valfardens-kompetensutmaning.html> (hämtat 2021-11-14)

Växande hot mot demokratin

Att demokratins grundvalar aktivt och kontinuerligt måste värnas vittnar inte minst de senaste årens utveckling om. Ett flertal rapporter konstaterar att det demokratiska utrymmet i världen fortsätter att krympa.⁵⁸ Endast drygt tre procent av världens befolkning bedöms leva i öppna stater, medan 69 procent bor i stängda eller repressiva samhällen.⁵⁹ Civilsamhällesorganisationer utsätts för censur, trakasserier och hot. Förföljelse på grund av religiös tro har också ökat kraftigt det senaste decenniet. Villkoren för trossamfund har hårdnat ytterligare under coronapandemin.⁶⁰

En undersökning från 2021 visar att var fjärde förtroendevald i Sverige utsätts för hot, hat eller våld under 2020. Allt fler utsätts vid upprepade tillfällen vilket ofta leder till självcensur och avhopp från politiskt uppdrag.⁶¹ Även många opinionsbildare och journalister vittnar om upprepade hot och attacker, ofta med rasistiska och sexistiska förtecken.⁶² I Sverige har beslutet om demokrativillkor för bidrag till civilsamhället fått kritik då grunderna för indraget bidrag bedömts som bristfälliga och främst påverkat muslimska civilsamhällesorganisationer.⁶³

I spåren av pandemin har kvinnors och flickors ekonomiska och sociala utsatthet förstärkts och våld i nära relationer ökat i vad som kommit att kallas en skuggpandemi.⁶⁴ Motståndet mot kvinnors, flickors och HBTQI-personers rättigheter samt sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)⁶⁵ växer. Den amerikanska delstaten Texas har infört en lag som i praktiken förbjuder alla aborter efter sjätte graviditetsveckan, då många kvinnor inte ens vet om att de är gravida. Risken finns att fler delstater kommer att anta liknande lagar.⁶⁶

I länder runt om i världen har civila proteströrelser, ofta icke-våldsliga och under ledning av unga aktivister, mobiliserat tiotusentals människor i kampen för demokrati och rättvisa. I flera av dessa länder har dock repressionen snarare ökat än minskat, och protesterna avklingat utan konkreta landvinningar för demokratirörelsen.

Under pandemin har flera stater utnyttjat situationen för att krympa det demokratiska utrymmet.⁶⁷ De restriktioner som införts har, även i relativt demokratiska stater,

⁵⁸ <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/shrinking-space-for-civil-society/> (hämtad 2021-09-18)

⁵⁹ <https://monitor.civicus.org/quickfacts/> (hämtad 2021-09-18)

⁶⁰ <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/09/30/key-findings-about-restrictions-on-religion-around-the-world-in-2019/>, som visar att antalet länder där människor förföljs på grund av sin tro ökat sedan 2010 för kristna från 111 till 153, muslimer från 90 till 147 och judar från 68 till 89. Detta inkluderar både förföljelse från andra grupper i samhället och statliga restriktioner. Bland världens 25 mest folkrika länder har Egypten, Indien, Pakistan, Nigeria och Ryssland de högsta nivåerna av statliga restriktioner riktade mot religion. Se även https://www.mdpi.com/journal/laws/special_issues/religious_freedom, <https://www.svenskakyrkan.se/forfoljda-kristna-och-utsatta-troende> (hämtad 2022-02-17)

⁶¹ <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/hotatvaldmotfortroendevalda/forskningochkonsekvenser.33109.html> (hämtad 2022-02-03).

⁶² <https://www.expressen.se/nyheter/sa-hotas-och-hatas--expressens-journalister-/> (hämtad 2022-02-03).

⁶³ <https://socialforum.se/godtycklig-bidragsgivning-en-fara-for-demokratin/> (hämtad 2021-11-18)

⁶⁴ <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/436021592260852963-0090022020/original/Responding-to-theShadowPandemicViolenceAgainstWomenandGirlsandCOVID19Infographics.v7.pdf> (hämtad 2021-09-19)

⁶⁵ http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf, <https://www.washingtonblade.com/2019/11/21/un-lgbtq-rights-watchdog-talks-visibility-global-backlash/>, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/oct/30/trump-administration-un-sexual-reproductive-health-senators-letter> (hämtad 2021-09-18)

⁶⁶ <https://sverigesradio.se/artikel/usa-stammer-texas-for-deras-abortlagar> (hämtad 2021-10-28)

⁶⁷ <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/22/world-faces-pandemic-human-rights-abuses-covid-19-antonio-guterres> (hämtad 2021-09-18)

ofta lett till kraftiga inskränkningar av fri- och rättigheter. I auktoritära stater har greppet om medborgarna hårdnat ytterligare. Samtidigt har protester mot pandemirestriktioner i många fall infiltrerats av och blivit en arena för antidemokratiska krafter och extremistiska grupper.

Ett samhälles sammanhållning bygger på tillit både till andra människor och till sociala institutioner. Den känsla av ett ”vi” som är nödvändigt för att ett samhälle ska bestå över tid, baserar sig också på att man delar vissa basala förståelser av hur världen fungerar, av rätt och fel, rimligt och orimligt. Om dessa förutsättningar saknas riskerar samhället att segregeras.

I det svenska samhället är tilliten fortfarande relativt hög, både till andra människor⁶⁸ och till samhällsinstitutioner, men har minskat något under 2021.⁶⁹ Det finns dock stora regionala skillnader mellan stad, utsatta förorter och glesbygd både vad gäller levnadsförhållanden, politiska värderingar och tillit. Generellt hänger låg tillit ihop med ojämlikhet, upplevelser av diskriminering och socioekonomisk marginalisering.⁷⁰

Bland medborgarna är åsiktpolariseringen hög och särskilt påtaglig inom områden som berör mångkultur, identitet, globalisering och migration. Etablerade medieaktörer står visserligen inte längre ifrån varandra ideologiskt i dag än tidigare men på den parallella offentlighet som utgörs av alternativa ”nyhetsmedier” växer polarisering bland en visserligen relativt liten, men tydligt växande publik.⁷¹

Ju mer komplext ett samhälle blir desto större blir frestelsen att söka enkla svar på komplexa frågor. Detta är ett tillstånd som gynnar populistiska rörelser⁷² vilka, ofta genom att avvisa vetenskaplig expertis och i stället odla konspirationsteorier, inte bara erbjuder enkla svar på samhällsproblem utan också föreslår slagkraftiga lösningar på dem.

Stater med populistiskt styre har därför ofta underlåtit, eller varit långsamma med, att ta problem som coronapandemin eller klimatförändringarna på allvar.⁷³ Konspirationsteorier om vaccinationen mot covid-19 förenar två idéer som cirkulerade i den konspirationsteoretiska miljön redan före pandemin: avvisandet av vacciner i den så kallade ”Anti-Vaxx”-rörelsen och rädslan för inplanterade mikrochips för tankekoll.⁷⁴

⁶⁸ SOM institutet 2021, https://www.gu.se/sites/default/files/2021-04/1.%20Svenska%20trender%201986-2020_korrigerad%202021-04-26.pdf (hämtat 2021-10-24)

⁶⁹ MSB Kantar Sifo

⁷⁰ SOM institutet 2021, https://www.gu.se/sites/default/files/2021-04/1.%20Svenska%20trender%201986-2020_korrigerad%202021-04-26.pdf, MSB Kantar Sifo, Andersson, U., Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Oskarsson, M. (2017). *Larmar och gör sig till*, s. 11–38. Göteborg: SOM-Institutet

⁷¹ Demokratirådet 2021, <https://www.sns.se/artiklar/demokratiradets-rapport-2021-polarisering-i-sverige-2/>

⁷² Begreppet populism är omstritt. Det kan användas om rörelser på både den politiska höger- och vänsterkanten. En del av svårigheterna att nå konsensus om begreppet beror på att populism är en etikett som sällan hävdas av individer eller organisationer själva. Här används Cas Mudde och Rovira Kaltwassers definition <http://www.oxfordhandbooks.com.ezp.sub.su.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199585977.001.0001/oxfordhb-9780199585977-e-026?rskey=t855Pa&result=1>

⁷³ Andreas Önerfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 16. <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

⁷⁴ Andreas Önerfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 14, <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

WHO talar om *infodemi*, en viral spridning av missledande information som gör det svårare för människor att förstå sjukdomens allvar och vad som behövs för att bekämpa den.⁷⁵

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, noterar i en ny rapport att konspirationsteorier ”beskriver påstådda mönster, planer och aktörer som agerar i det dolda med onda avsikter, en sammansvärjning för vilken det sägs finnas bevis.”⁷⁶ Konspirationsteorier är ofta intimt förknippat med faktaresistens vilket innebär att man inte låter sig påverkas av fakta, hur välgrundade och vetenskapligt underbyggda dessa än är, om dessa talar emot den rådande uppfattningen i den gruppering som man själv identifierar sig med.

Coronapandemin har blivit ett politiskt slagträ och vaccineringen en ytterligare arena där polarisering och konspirationer har odlats. Under pandemin har faktaresistens och konspirationsteorier fått så stort globalt genomslag att stora sociala medieaktörer som Facebook och Twitter aktivt sökt vägar för att inte exponera människor för felaktig information: konton har stängts, spårning för att flagga inlägg med olämpligt innehåll har tillämpats och inlägg och filmer har plockats bort.

Att fakta börjar utvärderas i relation till värderingar snarare än i relation till vetenskapligt välbeprövade metoder är vad som utmärker ”postsanningen”. Fakta betraktas inte som moraliskt neutrala utan som redskap i en maktkamp om tolkningsprivilegium.

Den psykiska ohälsan ökar

Psykisk ohälsa är sedan flera år tillbaka ett växande globalt problem. De kurvor som mäter livsmening och existentiellt välbefinnande löper inte parallellt med de som mäter löneutveckling, tillväxt eller konsumtion. Många av dessa existentiella problem, inte minst ensamhet, har blivit särskilt påtagliga under pandemin. Tillgången till existentiella resurser, det vill säga meningssammanhang, djupa gemenskaper, kulturutövning och religion, har betydelse för den psykiska hälsan. Metastudier visar en positiv effekt av religiös tro och praktik på psykisk hälsa i form av färre depressioner eller snabbare återhämtning.⁷⁷

Den ökade psykiska ohälsan bland unga har förstärkts under de gångna åren. Internationella arbetsorganisationens (ILO) rapport om unga och covid-19 visar att pandemins inverkan på unga människor är djupgående och med sannolikt långsiktigt bestående konsekvenser. Pandemin har påverkat möjligheten till sysselsättning, utbildning och socialt umgänge. Det har varit särskilt hårt för unga kvinnor, yngre ungdomar, unga med funktionsnedsättning och ungdomar i länder med lägre inkomst.⁷⁸

I början av pandemin undersökte Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF, hur lågkonjunkturen i pandemins kölvatten slog mot unga som varken arbetar eller studerar, den så kallade Uvas-gruppen. Rapporten visar att två av tre Uvas

⁷⁵ https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1 (hämtat 2021-10-18)

⁷⁶ Andreas Önnarfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 5 <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

⁷⁷ Se t. ex. Harold G. Koenig, “Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications”, *ISRN Psychiatry* 2012 Dec 16 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3671693/>). Salmoirago-Blotcher E1, *Prev. Med Rep.* 2016 Feb 1;3:189-95. doi: 10.1016/j.pmedr.2016.01.009. eCollection 2016 Jun. “An exploration of the role of religion/spirituality in the promotion of physicians' well-being in Emergency Medicine”, *Prev Med Rep.* 2016 Feb 1; 3:189-95 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27419014>), Moreira-Almeida et al. 2016.

⁷⁸ https://www.ilo.org/global/topics/youth-employment/publications/WCMS_753026/lang--en/index.htm (hämtat 2021-10-20)

med psykisk ohälsa aldrig kommer i sysselsättning och att de största riskfaktorerna för att under sin ungdomstid aldrig kunna arbeta eller studera är funktionsnedsättning eller psykisk eller annan ohälsa.⁷⁹

Skolsituationen för många barn och unga har försämrats under pandemin. Sjukfrånvaro, ökad belastning bland lärare och distansundervisning har haft negativa konsekvenser för undervisningens kvalitet och kontinuitet. Många skolor har inte förmått erbjuda elever med särskilda behov samma stöd som de hade före pandemin. Gymnasieelever som studerar på distans har mer eget ansvar och minskad kontakt med lärare. Detta har i många fall lett till ensamhet, lägre motivation och sämre skolprestationer.⁸⁰

Myndigheten för delaktighet, MFD, konstaterar att barn och unga med funktionsnedsättning känner större oro än andra barn och unga under pandemin och att allmänna råd och rekommendationer inte är anpassade efter deras situation. Coronapandemin har också lett till inställda aktiviteter, social isolering och sämre psykiskt välmående.⁸¹ Riksförbundet FUB (för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning) kräver att elever med intellektuell funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra till ett fritt skolval⁸² och att det tas fram en plan för hur Sveriges förskolor och skolor ska göras tillgängliga för alla barn.⁸³

Covid-19 drabbar äldre särskilt svårt, med en förhöjd risk för dödlig utgång särskilt för dem över 70 år. I Sverige drabbade starka restriktioner i synnerhet särskilt utsatta grupper, varav den mest omfattande är äldre. Deras sociala kontakter begränsades mer än andras och besöksförbud infördes på äldreboenden.⁸⁴ Den 28 maj till 13 juli 2020, det vill säga 2–3 månader efter att svenska restriktioner infördes, genomfördes en webbenkätstudie bland personer i åldrarna 70+, om hur deras vardagsliv påverkats av myndigheternas rekommendationer.⁸⁵ Av de 1 489 svaren går det att utläsa att de allra flesta, 77 procent, upplevde en påtaglig negativ förändring av vardagslivet. I och med pandemin inträffade för många äldre den, normalt sett successiva, förändringen från en aktiv till en passiv livsstil, från social inkludering till påbjuden exkludering, ”över en natt”.

Missbruk med stora kostnader för samhället

De senaste 15 åren har den totala alkoholkonsumtionen i liter alkohol per person minskat i Sverige, medan bruket av narkotiska preparat ökat. Riskkonsumtionen av alkohol har minskat i alla åldrar utom bland dem över 65 år, där den i stället har ökat.⁸⁶ I befolkningen i övrigt ökar användningen av andra droger, vilket följer trenden globalt

⁷⁹ https://www.mucf.se/sites/default/files/2021/06/ett_langvarigt_utanforskap_tillganglighetsanpassad.pdf s. 4 (hämtat 2021-10-20)

⁸⁰ Pandemin påverkar ungas framtid - MFD (hämtat 2021-10-20)

⁸¹ Krisberedskapen behöver bli mer inkluderande - Dagens Samhälle (dagensamhalle.se) (hämtat 2021-11-18)

⁸² En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning, SOU 2020:28 (regeringen.se) (hämtat 2021-10-20)

⁸³ Dags att alla barn får välja skola - Altinget - Allt om politik: altinget.se (hämtat 2021-10-20)

⁸⁴ Krisinformation 2020-03-27, <https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/mars/ytterligare-begransning-sammanskomster>, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/skydda-dig-och-andra/rad-och-information-till-riskgrupper/> och <https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/mars/nationellt-besöksförbud-pa-aldreboenden/> (2021-11-18)

⁸⁵ Torbjörn Bildtgård & Peter Öberg, Är 70 det nya 90? Covid-19-pandemin och åldrandets existentiella villkor. Red. Mikael Kurkiala, *Den ensamma människans tidsålder*. Tidens tecken (6), 2021

⁸⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/bruk/alkoholkonsumtion-i-befolkningen/> (hämtat 2022-02-17).

och i övriga EU.⁸⁷ Detta har negativa effekter på såväl folkhälsa och livslängd, som på samhället i stort. Narkotikaindustrin är en central del i den organiserade brottsligheten som hotar såväl invånarnas trygghet som samhällsviktiga funktioner.⁸⁸ Påtagligt i Sverige är under senare år, även i internationell jämförelse, en ökning av det dödliga våldet med koppling till den illegala drogmarknaden och kriminella gäng.⁸⁹ Utöver narkotika- och våldsbrottslighet hotar den organiserade brottsligheten samhället genom angrepp på välfärdssystemet samt genom undandragande av skatter och avgifter.⁹⁰

Förnyat intresse för etiska och existentiella frågor

Pandemin har kommit att väcka en rad frågor av etisk och principiell karaktär: Hur mycket är vi beredda att offra av frihet för trygghet? När blir ”boten värre än soten”? Värderar vi människoliv olika om de befinner sig i början, i mitten eller i slutet av en förväntad mänsklig livstid? Många forskare har påtalat den utbredda åldersdiskrimineringen i Sverige.⁹¹ Vilket är individens ansvar för kollektivet? Vad är solidaritet i praktiken? Hur implementerar man kraftfulla åtgärder på ett kollektivt plan, till exempel genom vaccinationsprogram, om gemensamma tolkningar och berättelser bryts sönder i rivaliserande tolkningar med olika sanningsanspråk?

Dessa frågor kommer med stor sannolikhet att i olika skepnader uppta politik, filosofi, etik och teologi en lång tid framöver. Svenska kyrkan bör kunna bli en central part i utforskandet och formulerandet av en tolkning av pandemins existentiella och sociala återverkningar i samhället. Här finns också potentialen att vitalisera viktiga frågeställningar om gemenskapens betydelse i ljuset av det faktum att fysisk gemenskap under en lång tid varit omöjligt.

Restriktionerna har inneburit att Svenska kyrkan liksom andra kyrkor och religiösa samfund har behövt finna nya vägar i församlinglivet. Under pandemin har inte minst sjukhuskyrkan bidragit med andligt, socialt och praktiskt stöd. Svenska kyrkan mötte även människors existentiella utsatthet genom förlängda öppettider för telefonjouren Jourhavande präst och den finskspråkiga telefonjouren. Existerande verksamhet ställdes om för att, i egen regi och i samarbeten med andra, myndigheter och organisationer, konkret stötta olika riskgrupper. För att upprätthålla kontakten med personer med begränsad tillgång till digitala medier har församlingarna i många fall valt att flytta verksamhet utomhus eller att hålla kontakt via telefon. Under första pandemi-vågen ställde nästan sex av tio församlingar om formerna för besök på äldreboenden. Det skedde också en snabb omställning till digital bön, andakt och gudstjänst.⁹² De

⁸⁷ https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13838/2021.2256_SV_03.pdf,
https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70ff67b/1631001260503/2021_10_Narkotikamarknader.pdf,
https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_2.pdf (hämtat 2022-02-17).

⁸⁸ Säkerhetspolisens lägesrapport 2021, <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-10-20-lagesbild-av-organiserad-brottslighet.html>
Myndigheter%20i%20samverkan%20mot%20organiserad%20brottslighet%202020 (hämtat 2021-11-17).

⁸⁹ BRÅ, <https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2021-05-26-dodligt-skjutvapenvald-har-okat-i-sverige-men-inte-i-ovriga-europa.html> (hämtat 2021-11-18)

⁹⁰ Myndigheter%20i%20samverkan%20mot%20organiserad%20brottslighet%202020 (hämtat 2021-11-17).
Säkerhetspolisens lägesrapport 2021, <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-10-20-lagesbild-av-organiserad-brottslighet.html> (2021-11-17)

⁹¹ Se t.ex. <https://knowablemagazine.org/article/society/2021/what-swedens-covid-failure-tells-us-about-ageism> (hämtat 2022-02-03); <https://www.thelocal.se/20191209/age-discrimination-begins-at-40-for-job-seekers-in-sweden/> (hämtat 2022-02-03); Håkan Jönsson (red.), *Perspektiv på ålderism*. Lund: Social Work Press, 2021.

⁹² Fransson, Gelfgren & Jonsson 2021, *Svenska kyrkan online: att ställa om, ställa in eller fortsätta som vanligt under coronapandemin*, s. 31–34

senaste åren har även inneburit att något färre har trätt ur och något fler har trätt in i Svenska kyrkan än prognostiserat. Andelen som svarade att de i ganska eller mycket hög grad upplever att kyrkan ”sätter ord på det som är viktigt för mig” har sedan 2016 ökat och betydligt fler anser att Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i samhället.⁹³

Vad innebär då en pandemi för religiösa samfund generellt och för Svenska kyrkan specifikt. Mycket tyder på att nedåtgående trender i gudstjänstfirande och annan verksamhet förstärkts under en pandemi. Men på längre sikt kan en längtan efter autentiska möten och kyrkorummets sinnliga dimensioner komma att öka intresset för de existentiella frågorna och vitalisera församlingslivet.

⁹³ Svenska kyrkans enkät till allmänheten 2016–2021, visar en uppgång från knappt 20% till 35% 2020 och 24% 2021 av de som i mycket eller ganska hög grad anser att Svenska kyrkan sätter ord på det som är viktigt för mig. Samtidigt är det också betydligt färre av medlemmarna som inte höll med i påståendet, en nedgång från 60% 2017 till 28% 2020. Andelen som anser att Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i samhället har ökat från 40% till 58%.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid styrelsens sammanträde den 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Marie Johansson, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson och Karl-Gunnar Svensson.

Föredragande: generalsekreterare Helén Ottosson Lovén, ekonomi- och finanschef Gustaf af Ugglas, utvecklingssekreterare Marie Nordström, avdelningschef Per Starke och kommunikationschef Pia Dahlén.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelse 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025.

Nils Gårder **reserverade** sig mot beslutet till förmån för det inte bifallna ändringsyrkandet och utvecklade reservationen:

Överröstad i kyrkostyrelsen reserverar jag mig mot dess beslut att på angivet sätt genomföra en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser för att öka Svenska kyrkans synlighet som kyrka (s 13) samt att under planeringsperioden anslå 45 miljoner kronor för detta (s 23).

Min mening är att nationella annonskampanjer i form av affischer, filmsnuttar och liknande inte är bästa sättet att väcka ett fördjupat intresse för kyrkan.

Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift. Nationell nivå skall inte vara en pastoral nivå. Religionssociologiska studier visar att medlemmarnas och särskilt yngre medlemmars relation till den lokala pastorala nivån (församlingen) är svag. Långsiktigt är det den personliga relationen med kyrkan som avgör viljan till fortsatt medlemskap. Kunskapen om kyrkan som institution är måhända inte djup men de flesta har översiktlig kunskap. Det är en personlig relation som saknas. Under en tid – t o m någon generation – kan ett medlemskap kvarstå på grund av tradition eller solidaritet. De nedåtgående medlemstalen främst bland yngre visar att en sådant förhållande till kyrkan dock inte är långsiktigt bärkraftigt. Utträden sker inte på grund av okunskap. Utträdet sker på grund av bristande relation. Relationen kan vara kollektiv såsom familjens eller individuell. Viljan till deltagande i gudstjänsten vid dop, konfirmation, vigsel och begravning och vid de stora kyrkliga högtiderna är för en folkkyrka viktig. Likaså det diakonala arbetet och undervisningen. Församlingens ansvar för att göra detta synligt måste tas på största allvar.

Min bedömning är liksom övrigas i kyrkostyrelsen att församlingens kommunikation ofta är bristfällig. Enligt min mening är den tyvärr ofta svagare än för några årtionden sedan. Traditionella församlingsblad till alla hushåll är inte längre vanligt förekommande och nya kommunikationsvägar som når enskilda utanför ”den trogna församlingskärnan” har inte skapats. Riktade inbjudningar och kyrklig närvaro i lokalsamhället blir ovanligare. Standardiserade hemsidor och avsaknaden av den lokala kyrkans ofta månghundraåriga symboler tydliggör inte den lokala traditionen. Brett inriktad och varierad undervisning saknas ofta.

Församlingarna efterlyser stöd från nationell nivå. Jag delar uppfattningen att hjälp till församlingens kommunikation är angelägen. Så är t ex digitalt processtöd för ”Att följa medlemmen”, idébanker, bildbanker, texter och liknande angeläget stöd för det lokala arbetet. Centrala insatser för gemensamt arbete t ex ACT är motiverat men sambandet mellan det lokala, stiftet, det nationella och den världsvida kyrkan bör vara en del i den lokala kommunikationen. I en digital värld blir den lokala kommunikationen tillgänglig utan geografiska gränser men vittnar likväl om en miljö för personligt möte inom församlingen. Naturligtvis bör befintliga sökvägar från den gemensamma webben bestå och utvecklas.

En nationell kampanj leder tankarna till en riksorganisation eller ett riksomfattande företag som ”arbetar på sitt varumärke”. Budskapet blir lätt ytligt. Målsättningen må vara att väcka intresse för församlingslivet men det är inte säkert att så blir fallet, Informationen kring kyrkovalet har uppfyllt kravet på att göra detta känt men samtidigt har den, som jag förstår det, föranlett utträden från personer som bringats till insikt om sin bristande relation till kyrkan. Men även om nationella kampanjer väcker ett positivt intresse blir det sannolikt inget långsiktigt engagemang om de inte följs upp av lokalt arbete, Kan då inte bådadera äga rum? Jo, naturligtvis, men jag befarar att den gemensamma kommunikationen kan träda istället för det långt viktigare lokala arbetet, som på ett genuint sätt väder sig till folket på orten. Kostnaden 45 miljoner att uttaxeras från lokal nivå's kyrkoavgifter måste ifrågasättas. Del därav är motiverat för det stöd jag nämnt men risken är att merparten av insatsen blir direktreklam.

Gemensamma administrativa system såsom lönecenter och ekonomiservice är stödfunktioner. Förhoppningsvis leder dessa till lägre kostnader för lokal nivå. Men den gemensamma kommunikationen är att överföra en del av församlingens grundläggande uppgift till central nivå. Målet är att den gemensamma kommunikationen skall fylla brister i den lokala kommunikationen. Jag ifrågasätter möjligheten att uppnå detta.

Särskild mening av Bengt Kjellgren:

Nomineringsgruppen Borgerligt alternativ anser att det under år 2023 från det egna kapitalet ska utbetalas medel från nationell nivå direkt till församlingarna/pastorat. Pengarna ska tas ur det egna kapitalet. Vi avser att återkomma och precisera storleken och fördelning på belopp till årets kyrkomöte.